

**Қазақстан Республикасы Ішкі істер министрлігі
Бәрімбек Бейсенов атындағы
Қарағанды академиясы**

**Заң институты
Әскери және арнайы-тактикалық даярлық кафедрасы**

**«БЕКІТЕМІН»
Академия бастығының
Ғылыми жұмыс жөніндегі
орынбасары з.ғ.к., доцент
полиция полковнигі
О.Т. Сейтжанов
«___»_____2019 жыл.**

**ОК 1105 «Өмір қауіпсіздігі» пәні бойынша жұмыстық оқу
бағдарламасы (SYLLABUS)
«Құқық қорғау қызметі» 6В12301 мамандығы үшін**

оқыту нысаны: күндізгі
курс: 1
кредит саны: 3 (90 сағат)
семестр: 1
дәріс: 4 сағат
семинар: 14 сағат
тәжірибелік сабақтар: 12 сағат
Бақылау ретингінің саны - (МБ) 2
ҚОӨЖ: 15 сағат .
КӨЖ: 45 сағат
Емтихан: тест

Қарағанды 2019 жыл

«Өмір қауіпсіздігі» пәні бойынша 6B12301 – «Құқық қорғау қызметі» мамандыққа арналған оқыту бағдарламасы (SYLLABUS) «Өмір қауіпсіздігі» пәні бойынша жұмыс оқу бағдарламасы үкімен қаулысымен бекітілген 23.08.2012 жылғы №1080 бұйрығының негізінде талқыланып жасалынған.

Құрастырған:

Әскери және арнайы-тактикалық даярлық
кафедрасының оқытушысы
полиция капитаны

О.С. Нышанбаев

Әскери және арнайы-тактикалық даярлық
кафедрасының бастығы
полиция полковнигі

Р.С. Баткульдин

Кафедра мәжілісінде қарастырылды.

24 мамыр 2019 жылғы., № 18 хаттама.

ОӘК мәжілісінде бекітілді.

« » _____ 2019 жылғы., № _____ хаттама.

© Қазақстан Республикасы ІІМ Бәрімбек Бейсенов атындағы Қарағанды Академиясы, 2019 ж.

3.1 Негізгі ақпарат:

1. Шифр және мамандық атауы	«Құқық қорғау қызметі» 6В12301
2. Курс, семестр	1 курс, 1 семестр
3. Пән циклы	«Өмір қауіпсіздігі»
4. Кредит саны	3 (90сағат)
5. Сабақ өткізу орны	Әскери және арнайы-тактикалық даярлық кафедрасы
6. Дәріскер (Т.А.Ә., лауазымы, ғылыми дәрежесі, басқа да байланыс ақпараты)	Әскери және арнайы-тактикалық даярлық кафедрасының аға оқытушысы полиция капитаны К. Охан
7. Қалған сабақ түрлерін жүргізетін оқытушылар (Т.А.Ә., лауазымы, ғылыми дәрежесі, басқа да байланыс ақпараты)	Әскери және арнайы-тактикалық даярлық кафедрасының оқытушылары : полиция майоры А.Б. Ахмадиев полиция капитаны О.С. Нышанбаев полиция капитаны К. Охан

3.2 Пререквизиттер: Курстың бастапқы сатысында курсанттар мынандай біліктілікті меңгере білулері қажет: Адамның тіршілік барысында жеке басының қауіпсіздігін қамтасыз етуі, қауіпсіздік ережелерін меңгеруі тиіс, яғни қоршаған ортаның. Жағымсыз факторларынан қорғана білуі, алғашқы дәргерлік көмек көрсету т.б. шұғыл атқарылатын шараларды білуі

3.3 Постреквизиттер: Өмір қауіпсіздігі сабағынан алынған білімдерін келесі сабақтарда оқып білуді қолдануы мүмкін:

«Криминалистика», «Арнайы тактика», «Жедел-ізвестіру әрекеті», «Жалпы тактика» пәндермен тығыз байланысты.

Білімдерін арттыру үшін қажетті түрде құқыққорғау қызметін оқып білу және әскери пәндердің негізгі концепцияларын қалыптастыру. Ғылыми және публицистикалық әдебиеттермен жұмыс істеуге дағдылануы қажет.

3.4 Пәнді қысқаша сипаттау:

«Өмір қауіпсіздігі» пәні Қазақстан Республикасы ІІО ЖОО курсанттарының жоспарлау ережесінің алдындағы қойған міндеті төтенше жағдай кезінде қорғану түрлерімен оқыту, құтқару және басқа кейінге қалдырылмайтын жұмыстарды ұйымдастыру және атқару негізінде, Қазақстан Республикасының ІІМ АҚ және Қазақстан Республикасының АҚ жұмысы және ұйымдастырылуы, жарақаттардың зақымдарының негізгі түрлерін оқыту, танстыру алдын-ала дәрігерлік көмек көрсетуді ұйымдастырудың қағидаларын үйрету. Өмір қауіпсіздігі курсанттардың санасын жауапкершілікпен қарауды,

және жеке қауіпсіздігін қамтамасыздандырудың негізгі тәсілдерін қалыптастыру;

3.5. Пән бойынша тапсырмаларды орындау және тапсыру кестесі:

№	Жұмыс түрлері	Мазмұны және мақсаты	Ұсынылған әдебиеттер сілтеме	Бақылау нысаны (рейтинг шкалаға сәйкес)	Балл (рейтинг шкалаға сәйкес)	Есеп беру нысаны	Тапсыру мерзімі
1	семинар	жоспарға сәйкес	әдебиет тізімге сәйкес	ағымдағы	1,33-4,0	Ауызша, жазбаша	семинар сабағында
2	КӨЖ	жоспарға сәйкес	әдебиет тізімге сәйкес	ағымдағы	1,33-4,0	Ауызша, жазбаша	15 аптаға дейін
3	КӨЖ	жоспарға сәйкес	әдебиет тізімге сәйкес	меж. бақылау	1,33-4,0	Ауызша, жазбаша тест	жоспар бойынша
4	емтихан	жоспарға сәйкес	әдебиет тізімге сәйкес	қорытынды	1,33-4,0	Тест	кесте бойынша

3.6 Курс саясаты:

Пәнді оқу барысында курсанттарға қойылатын талаптар :

- сабаққа міндетті түрде қатысу;
- КӨЖ тапсыруға, барлық семинар сабақтарға дайын болу
- тәжірибелік (семинар) сабақтар барысында белсенділік таныту;
- барлық тапсырмаларды уақытылы тапсыру (бекітілген мерзімде);
- КҒЗЖ белсенді түрде қатысу.

Жол берілмейді:

- сабақтан кешігу және кетіп қалу;
- сабақ барысында ұялы телефонды қолдану;
- бір-бірінен әдебиет көздерінен әдеби ұрлық жасау;
- сабақ барысында оқытушыға және жолдастарына бөтен сұрақтар қойып, әңгімелесіп, алаңдату;
- оқытушыға және жолдастарына дөрекілік, тұрпайылық көрсету;
- тапсырмаларды уақытында тапсырмау.

Курс мақсаты:

Бұл пәнді зерделеу мақсаты ПО қызметкерлерінің кәсіби даярлығының негізгі бөлігі болып, курсанттарға жеке қауіпсіздікті қамтамасыздандыруға, төтенше жағдайларда болжамдау және дұрыс шешім қабылдауға, апат пен қылмыс жасау нәтижесінде зақымданғандарға дәрігерге дейінгі көмек көрсетуге бағытталған.

Қазақстан Республикасы ПО ЖОО курсанттарының жоспарлау ережесінің алдындағы қойған міндеті төтенше жағдай кезінде қорғану түрлерімен оқыту, құтқару және басқа кейінге қалдырылмайтын жұмыстарды ұйымдастыру және атқару негізінде, Қазақстан Республикасының ІІМ АҚ және Қазақстан Республикасының АҚ жұмысы және ұйымдастырылуы, жаракаттардың зақымдарының негізгі түрлерін оқыту, танстыру алдын-ала дәрігерлік көмек көрсетуді ұйымдастырудың қағидаларын үйрету.

«Өмір қауіпсіздігі» курсанттардың санасын жауапкершілікпен қарауды, және жеке қауіпсіздігін қамтамасыздандырудың негізгі тәсілдерін қалыптастыру;

- төтенше жағдай пайда болған жерде жағдайды бағалауды;
 - негізгі физиологиялық көрсеткіштерді бағалауды;
- Курсанттар аталған пәнді оқу нәтижесінде білуі қажет:

білу:

- өмір сүру аясында адамның өмір қауіпсіздігінің теориялық негіздерін;
- өмір қауіпсіздігінің құқықтық және нормативтік-техникалық негіздерін;
- адамға жарақаттау, зақымдау және зиянды факторларының анатомия-физиологиялық салдарын;
- ТЖ-да шаруашылық объектілерінің қызмет атқару тұрақтылығының әдістері мен жолдарын;
- ТЖ-ды болжау әдістерін және олардың салдарын жою;
- заманауи талқандау құралдарының зақымдау факторларын;
- радиациялық және химиялық барлау құралдарын және дизометриялық бақылауды;
- ТЖ кезінде заманауи талқандау құралдарынан жеке және ұжымдық қорғану құралдары мен тәсілдері;

істей білу:

- төтенше жағдай пайда болған жерде жағдайды бағалауды;
- негізгі физиологиялық көрсеткіштерді бағалауды;
- сыртқы белгілер бойынша зақымданғанның хал-ахуалын анықтай отырып, алдын-ала дәрігерлік көмектің ең тиімді тәсілдерін таңдап оларды іске асыруды;

тәжірибелік дағды алу:

- ТЖ салдарын жою кезінде құтқару және басқа да кейінге қалдырылмайтын жұмыстарды жүргізуге қатысуға;
- радиациялық және химиялық барлау және дизометриялық бақылау құрылғыларын жұмысқа дайындау және олармен жұмыс жүргізуге;
- зақымданушының сырт келбетінен оның жағдайын анықтауға, кейінге қалдырылмайтын көмек көрсету және оны орындауға құралдардың неғұрлым тиімді тәсілдерін таңдай білуге.

тәрбиелік міндеттері:

«Өзінді-өзің құтқарсаң, қасындағы мың адамның өмірін сақтайсың»- делінген ертеде. Қазіргі уақытта адам үнемі қауіп-қатер үстінде, сондықтан теориялық алынған білім әр-түрлі қауіп-қатер кезінде төтенше жағдайларда, іс –жүзінде қолданылуы тиіс.

Түлекті дайындауда өмір қауіпсіздігі негіздерінің алатын орны.

Өмір қауіпсіздігінің мақсаты, мазмұны мен міндеттері. Өмір қауіпсіздігінің анықтамалық ұғымдары мен интегральді көрсеткіштері. Пәннің рөлі. Мемлекеттегі негізгі қауіпті объектілер. Субъектілердің қауіпсіздігі.

Табиғи және техногендік сипаттағы төтенше жағдайларда халықты, қоршаған ортаны және шаруашылық объектілерді қорғаудың негізгі

қағидалары. Қазақстан Республикасында төтенше жағдайдың алдын алу мен әрекет етудің мемлекеттік жүйесі. Төтенше жағдайлардың алдын алу мен олардың салдарын жою кезінде қоғамдық қарым-қатынасты реттейтін Қазақстан Республикасының заңдары.

Қазақстан Республикасындағы төтенше жағдай комитеті және Қазақстан Республикасының Министрлер кабинетіндегі, облыстық, қалалық және аудандық әкімдіктердің жанындағы төтенше жағдайлар жөніндегі тұрақты комиссияның мүшелері.

3.7. Ұсынылған әдебиеттер тізімі

№	Автор, атауы	Жылы, басылым орны
1. Нормативтік құқықтық актілер		
1	Қазақстан Республикасының Конституциясы.	1995. 30 тамыз.(өзгерту 10.03.2017ж)
2	Азаматтық қорғау туралы Қазақстан Республикасының Заңы	2014 жылғы 11 сәуірдегі № 188-V ҚРЗ
3	«Төтенше жағдай туралы» Қазақстан Республикасы	2003 жылғы 8 ақпандағы N 387 Заңы
4	Қазақстан Республикасы орталық атқарушы органдарының ведомстволары туралы.	20.11.2014 жылғы редакциясында Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2014 жылғы 14 тамыздағы № 933 қаулысы.
5	Қазақстан Республикасының «Халықтың радиациялық қауіпсіздігі туралы» Заңы.	N 219 1998 жылғы 23 сәуір.
6	Қазақстан Республикасының «Авариялық-құтқару қызметі және құтқарушылардың мәртебесі туралы» Заңы Қазақстан Республикасының 2010 жылғы 3 ақпандағы № 245-IV Ядролық қауіпсіздік туралы конвенцияны ратификациялау туралы Заңы //ЖК	1997 жылғы 27 наурыздағы N 87.
7	Қазақстан Республикасының Ядролық авария жағдайындағы немесе радиациялық авария жағдайындағы көмек туралы конвенцияны ратификациялау туралы Заңы.	2010 жылғы 3 ақпандағы № 244-IV
8	Қазақстан Республикасының Бактериологиялық (биологиялық) және уытты қарулар жасауға, өндіруге және оның қорларын шоғырландыруға тыйым салу және оларды жою жөніндегі конвенцияны ратификациялау туралы Заңы//ЖК	2007 жылғы 7 мамырдағы N 245
9	Қазақстан Республикасының Қоғамдық тәртіпті қамтамасыз етуге азаматтардың қатысуы туралы Заңы//ЖК	2004 жылғы 9 шілдедегі N 590
2. Негізгі әдебиеттер		
10	Өмір-тіршілік қауіпсіздігі: Оқулық (қажетті мәтіндерді аударған және оқулықты құрастырған С.Арпабеков).-	Алматы, 2004, - 256 бет.
11	Төтенше жағдайлар және азаматтық қорғаныс жөніндегі материалдардың ақпараттық - әдістемелік жинағы. (3 (7) шығарылым	2001 ж. Алматы
12	Тайжанов С. Өмір қауіпсіздігі негіздері: Жалпы білім беретін мектептер мен кәсіби білім беру орындарына арналған оқу-әдістемелік құрал.	Алматы, 2004, - 254 бет.

13	І.Б. Нысанқұлов, С.Ж.Тоқтабеков, Н.Ж.Қожамжаров. Өмір қауіпсіздігінің негіздері: Оқу құралы.Қарағанды,	2012 жылғы.Қарағанды Академиясы
14	Н.Ж.Қожамжаров. Ф.Е.Бөрібай . Өмір қауіпсіздігі негіздері : Оқу құралы .	Қарағанды. 2015.-169 бет.
3. Қосымша әдебиеттер		
15	Воробьева Е.А. Губарь А.В. Сафьянникова Е.Б. Учебник «Анатомия и физиология». –	М., 1987.
16	Неотложные состояния и экстренная медицинская помощь. Справочник под ред. Чазова. –	М.: Медицина, 1988.
17	Борисов Е.С., Буров Н.Е., Поляков В.А. Первая помощь при повреждениях и несчастных случаях. –	М.: Медицина, 1990.
18	Рожинский М.М. Катковский Г.Б. Оказание доврачебной помощи.	– М.: Медицина, 1981.
19	Инструкция по организации и ведению гражданской обороны Республики Казахстан	. Алматы, 2003г.
20	2008-2016 жылдарға арналған «Салауатты өмір салты» бағдарламасын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Үкіметінің Қаулысы	2007 жылғы 21 желтоқсандағы № 1260
20	Қазақстан жолы – 2050; Бір мақсат бір мүдде , бір болашақ .	Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқына жолдауы 2014 жылғы 17 қантар.
4. Ғаламтор көзі		
22	http://kutkarushy.kz/	
23	http://kk.wikipedia.org/	
24	http://lektsii.com/	

3.8. Пән бойынша сабақ жүргізудің тақырыптық жоспары

	Тақырыптың атауы	Дәріс	Семи нар	Тәжіри белік	КООЖ	КӨЖ
1	Өмір қауіпсіздігін қамтамасыз етудегі қазіргі заманғы мемлекеттің рөлі. Өмір қауіпсіздігінің ұйымдастырылуы мен теориялық негіздері.	1	1		1	3
2	Қазақстан Республикасындағы азаматтық қорғаныстың жүйесі. Қазақстан Республикасындағы ПМ жүйесіндегі АҚ-ың ұйымдастырылуы		1	1	1	3

3	Техногенді және табиғи сипаттағы төтенше жағдайлар. Адамның тіршілік ету ортасындағы қауіптер.	1	1		1	3
4	Қатты әсер ететін улы заттардың сипаттамасы. Қатты әсер ететін улы заттардан уланғанда шұғыл көмек көрсету.		1+1	1	1+1	4
5	Ядролық және химиялық қарулардың сипаттамасы.	1	1+1	1	1+1	6
6	Ұжымдық қорғаныс құралдары		1	1	1	3
7	ТЖ кезінде ұйымдармен аумақтарда АҚ аясында халықты қорғауды ұйымдастыру шаралары.			3	1	5
8	ТЖ кезіндегі радиациялық және химиялық жағдайды бағалау.		1	1	1	3
9	Адам анатомиясы мен физиологиясының негіздері.	1	1	2	1	7
10	Ашық және жабық жаралар, жарақаттар, зақымдану.		1	1	1	3
11	Өткір аурулар мен қайғылы жағдай кезіндегі шұғыл көмек. Реаниматология негіздері.		1	1	1	3
12	Өсімдік және жануарлар текті улармен уланған кездегі шұғыл көмек.		1		1	1
13	Автономиялық өмір сүрушілік жағдайларында адамдардың өзін-өзі аман алып қалуы.		1		1	1
14	Барлығы	4	14	12	15	45

3.9. Сабақ жоспары.

Дәріс сабақтары.

Тақырып №1. Өмір қауіпсіздігін қамтамасыз етудегі қазіргі заманғы мемлекеттің рөлі. Өмір қауіпсіздігін ұйымдастыру мен құқықтық негіздері.

Дәріс-1сағ

Дәріс жоспары:

1. Өмір қауіпсіздігі курсының мақсаты және құралы.
2. Төтенше жағдайдың алдын алу мен ондағы іс-әрекеттердің Қазақстан Республикасындағы мемлекеттік жүйесі.
3. Қазақстан Республикасындағы төтенше жағдай комитеті, оның құрылу мақсаты, құрамы және құрылымдық территориялық органдары.

Дәріс тезистері:

Өмір қауіпсіздігінің жиынтық көрсеткіші адам өмірінің ұзақтығы болып табылады. Антропогенездің бастапқы кезеңдерінде (алғашқы қауымдық

құрылыс адамы үшін) ол шамамен 25 жасты құрады. Адамға негізінен табиғи сипаттағы қауіптер: климаттық жағдайларға тәуелділігі, тағамында белоктың жетіспеуі және т. б. әсерін тигізді. Адамзат популяциясы тіршілік жасай бастағаннан экономиканы дамыта отырып, қауіпсіздігінің әлеуметтік-экономикалық жүйесін де жасады. Осы себепті зиянды әсерлер санының артуына қарамастан, адамның қауіпсіздік деңгейі өсті. Қазіргі кезде дамыған елдердегі адамдардың орташа өмір сүру ұзақтығы шамамен 70-77 жасты құрайды. Қазақстанда ер адамдардың өмір сүру ұзақтығы 60-65, әйелдердікі 65-70 жасты құрайды. Қайғылы жағдайлардан еңбекке қабілетті, жас адамдар қаза болуда: 2-3 жастан 41-42 жасқа дейінгі адамдардың өлімінің себепкері жаракаттану болып табылады.

Азаматтық қорғау туралы Қазақстан Республикасының Заңы 2014 жылғы 11 сәуірдегі № 188-V осы Заң азаматтық қорғау жөніндегі іс-шараларды жүргізу процесінде туындайтын қоғамдық қатынастарды реттейді әрі табиғи және техногендік сипаттағы төтенше жағдайлар мен олардың салдарларының алдын алуға және оларды жоюға, төтенше жағдай аймағындағы халыққа шұғыл медициналық және психологиялық көмек көрсетуге, өрт қауіпсіздігі мен өнеркәсіптік қауіпсіздікті қамтамасыз етуге бағытталған, сондай-ақ

Қазақстан Республикасы азаматтық қорғанысының негізгі міндеттерін, құрылуы мен жұмыс істеуінің ұйымдастырушылық қағидаттарын, мемлекеттік материалдық резервті қалыптастыруды, сақтауды және пайдалануды, авариялық-құтқару қызметтері мен құралымдарының ұйымдастырылуы мен қызметін айқындайды.

Мемлекеттік негізгі қауіпсіздік объектілері — адам және оның құқықтары мен бостандықтары; қоғам және оның материалдық және рухани байлықтары; мемлекеттік және оның Конституциялық құрылымы, егемендігі мен аумақтық тұтастығы болып табылады.

Мемлекет қауіпсіздік саласындағы өз функцияларын заң шығарушы, атқарушы, сот билігі органдары арқылы жүзеге асырады.

Азаматтар, қоғамдық немесе басқа да ұйымдар мен бірлестіктер қауіпсіздік субъектілері болып табылады. Олар Қазақстан Республикасының заңдары мен нормативтік актілеріне сәйкес қауіпсіздіктерін қамтамасыз етуге қатысуда белгілі бір құқықтар мен міндеттерге ие:

- Қазақстан Республикасының 30.08.1995 ж. Конституциясы.
- «Төтенше жағдай туралы» Қазақстан Республикасының 2003 жылғы 8 ақпандағы N 387 заңы.

«Азаматтық қорғау туралы» Қазақстан Республикасының Заңы 2014 жылғы 11 сәуірдегі № 188-V заңы.

- Табиғи және техногендік төтенше жағдайларда халықты, қоршаған орта мен шаруашылық объектілерін қорғаудың негізгі принциптері мыналар болып табылады: Қазақстан Республикасы Үкіметінің құрамына енбейтін министрліктердің, мемлекеттік комитеттер мен орталық атқарушы органдардың, жергілікті атқарушы органдар мен ғылыми мекемелердің табиғи және техногенді сипаттағы төтенше жағдайлар саласындағы қызметін үйлестіреді;

– төтенше жағдайлар саласында нормативтерді, стандарттар мен ережелерді бекітеді немесе келіседі, мемлекет есеп жүргізеді, Қазақстан Республикасы Үкіметінің қарауына халықты, қоршаған орта мен шаруашылық объектілерін төтенше жағдайлардан қорғау жайы туралы мемлекеттік баяндамалар әзірлеп, ұсынады;

– Қазақстан Республикасы Үкіметі шешімімен аймақтық және төтенше ғаламдық жағдайларды жоюға тікелей басшылық жасайды;

– төтенше жағдайларды жоюда меншік түріне және ведомстволық бағыныштылығына қарамастан, заңға сәйкес ұйымдардың материалдық-техникалық ресурстарын жұмылдырады;

– Қазақстан Республикасының аумағында төтенше жағдайлардың алдын алу мен жоюда халықаралық ынтымақтастықты жүзеге асырады, шетелдік азаматтар мен ұйымдардың қызметін қамтамасыз етеді, гуманитарлық акцияларды ұйымдастырады.

Комитеттің стратегиялық басымдылығы мыналар болып табылады:

– мемлекет саясатына сәйкес табиғи және техногенді сипаттағы ТЖ алдын алу мен жою саласында реформалар мен құрылымдық қайта құрулар жүргізу;

– табиғи және техногенді сипаттағы ТЖ саласында жағдайлар мен құбылыстарға кешенді бақылау жасау;

комитеттің негізгі міндеттері:

– табиғи және техногенді сипаттағы ТЖ алдын алу мен жою саласындағы мемлекеттік саясаттың жүргізіліп, жүзеге асырылуына ат салысу. Елдің аумақтық қорғанысына, өрт қауіпсіздігіне, өнеркәсіпте жұмыстың қауіпсіз жүргізілуіне бақылау жасау;

– ТЖ алдын алу мен жоюда Мемлекеттің жүйесінің жұмыс жасап, одан әрі дамуын қамтамасыз ету;

– табиғи және техногенді ТЖ саласында ғылыми зерттеулер ұйымдастыру, үгіт-насихат жүргізу, халықты және мамандарды үйрету;

– азаматтық қорғаныс міндеттерін шешуге бағытталған мақсатты бағдарламаларын әзірлеп, орындалуын ұйымдастыру;

– өрттердің алдын алуды ұйымдастыру.

Комитеттің орталық аппараты департаменттер мен құрылымдық бөліністерден құралады. Департаменттердің тізімін Қазақстан Республикасының Үкіметі бекітеді. Комитеттің құрамына мыналар кіреді:

– Төтенше жағдайдың алдын алу департаменті;

– Жедел көмек көрсету және азаматтық қорғаныс департаменті;

– ТЖ мемлекеттік бақылау жасау, техникалық және тау-кенге бақылау жасау департаменті;

– өртке қарсы қызмет департаменті.

Комитеттің Төрағасы басқарады, оның үш орынбасары, оның ішінде біреуі бірінші орынбасары болады.

әдебиеттер:1,13.

Тақырып № 1. Өмір қауіпсіздігін қамтамасыз етудегі қазіргі заманғы мемлекеттің рөлі. Өмір қауіпсіздігінің ұйымдастырлуымен теориялық негіздері.

КОӨЖ-1 сағат.

Сұрақтары:

1. Өмір қауіпсіздігі курсының мақсаты және құралы.
2. Төтенше жағдайдың алдын алу мен ондағы іс-әрекеттердің Қазақстан Республикасындағы мемлекеттік жүйесі.
3. Қазақстан Республикасындағы төтенше жағдай комитеті, оның құрылу мақсаты, құрамы және құрылымдық территориялық органдары.

Өзін бақылауға арналған сұрақтар:

1. Т Қ пәнінің мақсаты, мазмұны және тапсырмалары.
2. Төтенше жағдайларды алдын алу мен ондағы іс-әрекеттердің ҚР-дағы мемлекеттік жүйесі.
3. ҚР ПМ ТЖ комитетінің мақсаты, құралы және құрылымдық аймақтық органдары.

Оқу – материалдық қамтамасыз ету:

Тестік тапсырма.

Семинарлық - 1 сағат.

Сұрақтары:

1. ӨҚН курсының мақсаты, мазмұны және тапсырмалары.
2. Төтенше жағдайды алдын алу мен ондағы іс-әрекеттердің Қазақстан Республикасындағы мемлекеттік жүйесі.
3. Қазақстан Республикасының ПМ ТЖ комитетінің оның құрылу мақсаты, құрамы және құрылымдық территориялық органдары.

КӨЖ – 3 сағат

Сұрақтары:

1. Тақырыпты ауызша талқылауға дайындалу.
2. Өзін бақылау сұрақтарға жауап беру.
3. Ұсынылған тапсырмаларды орындау.

Оқу – материалдық қамтамасыз ету:

Тестік тапсырма, бейнеслайдтар, мультимедиалық проектор, персоналдық компьютер.

Әдебиеттер: 1,13.

Тақырып №2. Қазақстан Республикасындағы азаматтық қорғаныстың жүйесі. Қазақстан Республикасындағы ПМ жүйесіндегі АҚ-ың ұйымдастырылуы.

КОӨЖ– 1сағат

Сұрақтары:

1. Қазақстан Республикасында АҚ-сын ұйымдастырудың негізгі мақсаттары мен қағидалары.
2. Қазақстан Республикасының АҚ пен ТЖ қызметтері мен күштері.
3. Қазақстан Республикасындағы ПМ жүйесіндегі АҚ-ың ұйымдастырылуы

Семинарлық – 1 сағат

Сұрақтары:

1. Қазақстан Республикасында АҚ-сын ұйымдастырудың негізгі мақсаттары мен қағидалары.
2. Қазақстан Республикасының АҚ пен ТЖ қызметтері мен күштері.
3. Қазақстан Республикасының ІІМ жүйесіндегі АҚ-ың ұйымдастырылуы.

Тәжірибелік – 1 сағат

1. Қазақстан Республикасының АҚ пен ТЖ қызметтері мен күштері.

КӨЖ – 3 сағат

Сұрақтары:

2. Қазақстан Республикасының АҚ-ын ұйымдастырудың негізгі мақсаттары мен принциптері.
3. Қазақстан Республикасының ІІМ жүйесіндегі АҚ-ың ұйымдастырылуы.

Оқу – материалдық қамтамасыз ету:

Тестік тапсырмалар.

**Тақырып №3 Техногенді және табиғи сипаттағы төтенше жағдайлар.
Адамның тіршілік ету ортасындағы қауіптер.**

Дәріс жоспары:

Дәріс-1 сағат

Кіріспе.

1. Бейбітшілік және соғыс кезіндегі төтенше жағдайының жалпы сарапталуы мен жалпы сипаттамасы.
2. Бейбітшілік кезіндегі төтенше жағдайлар: жер сілкінісі кезінде; су тасқыны кезінде; дауылда; сел кезінде: боранда; қар көшкіні кезінде жасалатын іс әрекеттер.

Дәріс тезистері:

1. Бейбітшілік және соғыс кезіндегі төтенше жағдайының жалпы сарапталуы мен жалпы сипаттамасы.

48-бап. Табиғи және техногендік сипаттағы төтенше жағдайды жариялау

Табиғи және техногендік сипаттағы төтенше жағдайды жариялауды: жаһандық немесе өңірлік ауқымдағы төтенше жағдай кезінде Қазақстан Республикасының Премьер-Министрі; жергілікті ауқымдағы төтенше жағдайлар кезінде әкімшілік-аумақтық бірліктердің әкімдері жүзеге асырады.

52-бап. Төтенше жағдайларды жою үшін ішкі істер органдарының, басқа да әскерлер мен әскери құралымдардың күштері мен құралдарын, қоғамдық бірлестіктер мен халықты тарту, Қазақстан Республикасының Қарулы Күштерін қолдану.

Төтенше жағдайларды жою үшін ішкі істер органдарының, басқа да әскерлер мен әскери құралымдардың күштері мен құралдарын, қоғамдық бірлестіктер мен халықты тарту, Қазақстан Республикасының Қарулы Күштерін қолдану Қазақстан Республикасының заңдарына және төтенше жағдайларды жою жөніндегі іс-қимылдар (өзара іс-қимылдар) жоспарларына сәйкес жүзеге асырылады.

Мемлекеттің негізгі қауіпсіздік объектілеріне: Тұлға, қоғам және мемлекет жатады.

Интегралды көрсеткіш өмір қауіпсіздігі ол - өмір ұзақтығы.

Апаттар көлемі мен түрі бойынша бөлінеді:

Көлемі бойынша: кіші, орташа, үлкен болады.

Көлемді анықтау кезінде белгіге екі көрсеткіш алынады: зардап шеккендер немесе ауруханаға жатқызатын адамдар саны; апат зардабына ұшыраған аумақтар

түрі бойынша: - табиғи (табиғи немесе дүлей зілзала); техногенді (жасанды, антропогендік, атап айтқанда адам факторы әсерінен) болды.

Табиғи:

1. Метеорологиялық (дауыл, циклон, құйын, әдеттегіден тыс апатар, құрғақшылық, аяз, найзағайдан болған өрттер).

2. Тектоникалық және теллурлық (жанартаудың атқылауынан болған өрт, жер сілкінісі).

3. Топологиялық (сел, сырғыма, қар көшкіні, тастың құлауы, су басу).

Космостық (метеориттердің және басқа космостық денелердің құлауы, олармен соқтығыс).

Техногенді (Жасанды):

1. Көліктік (космостық, авиациялық, автомобильдік, теңіз, өзен, темір жол).

2. Өндірістік (радиациялық, механикалық, химиялық, термиялық).

3. Спецификалық (бактериологиялық, эпидемиялық).

4. Әлеуметтік (соғыс, аштық, қоғамдық және ұлттық тәртіпсіздік, терроризм, маскүнемдік, нашақорлық, токсикомания).

Әрбір апат ошақ құруға алып келеді, бұлар үшін өзіндік бүлдіру, зақымдау ерекшелігіне тән, ал әрбір ошақ – бұл төтенше жағдай.

Төтенше жағдай – адам шығынына, адамдардың денсаулығына немесе қоршаған ортаға зиян келтіруге, елеулі материалдық нұқсанға және адамдардың тыныс-тіршілігі жағдайларының бұзылуына әкеп соғуы мүмкін немесе әкеп соққан аварияның, өрттің, қауіпті өндірістік факторлардың зиянды әсерінің, қауіпті табиғи құбылыстың, апаттың, дүлей немесе өзге де зілзаланың салдарынан қалыптасқан белгілі бір аумақтағы жағдай;

1. Төтенше жағдай аймағы – төтенше жағдай қалыптасқан аумақ; табиғи және техногенді жағдайдағы белгілі бір аумақ

Төтенше жағдайлардың басты көрсеткіші бүлдіру процесстерінің жиілігі болып табылады, бұл процесстерді қалыпқа келтіру үшін қосымша күш пен қаражатты тарту және айрықша шешім қабылдауды талап етеді.

Төтенше жағдайлар үш негізгі белгілер бойынша жіктелінеді:

1. Пайда болу саласы бойынша.

2. Ведомстволық қатыстылығы бойынша.

3. Аймақтық таралуы бойынша.

Пайда болу саласы бойынша төтенше жағдайлар:

- табиғи;

- техногенді;

- жанжалды болып бөленеді.

Табиғи төтенше жағдайларға:

- геофизикалық қауіпті құбылыстар (жер сілкінісі, вулкан);
- геологиялық қауіпті құбылыстар (көшкіндер, сел, сырғыма, тастың құлауы);
- метеорологиялық және агрометеорологиялық қауіпті құбылыстар (дауыл, құйын, құрғақшылық, аяз және т.б.);
- теңіздегі гидрологиялық қауіпті құбылыстар (теңіз деңгейінің қатты құбылуы, мұздар арыны және т.б.);
- гидрологиялық қауіпті құбылыстар (су басу, тасқындар, жер асты сулар деңгейінің көтерілуі);
- табиғи өрттер (ормандық, далалық, шымтезектік);
- адамдардың жұқпалы ауруға шалдығуы (эпидемиялар);
- ауылшаруашылық малдардың жұқпалы ауруға шалдығуы (эпизоотиялар);
- ауылшаруашылық өсімдіктердің ауруға және зиянкестерге шалдығуы (эпифитотиялар) жатады.

Техногенді сипатты төтенше жағдайларға:

- өндірістік;
- транспорттық авариялар (темір жол поездар, теңіз және өзен қайықтар аппараты, әуе аппараты, автомобильді авариялар (апаттар, магистральді өткізу құбырларындағы авариялар);
- өрттер (жарылыстар);
- ҚӘУЗ тасталуымен (тасталуы ықтимал) авариялар;
- РЗ (радиациялық заттар) тасталуымен (тасталуы ықтимал) авариялар;
- БУЗ(биологиялық улы заттар) тасталуымен (тасталуы ықтимал) авариялар;
- ғимараттардың кенеттен құлауы;
- электр – энергетикалық жүйелердегі авариялар;
- коммуналдық тіршілікті қамсыздандыру желілердегі авариялар;
- тазартқыш құрылыстардағы авариялар;
- гидродинамикалық авариялар (плотиналардың, бөгеттердің бұзылуы) жатады.

Үйлер мен ғимараттардың кенеттен қирауы техногендік сипаттағы төтенше жағдайға жатады.

Жанжалды сипатты төтенше жағдайларға:

- қарулы шабуыл;
- кейбір аймақтардағы толқулар;
- соғыс уақыттағы әскери әрекеттерде қазіргі зақымдау тәсілдерді қолдану жатады.

Әдебиеттер: 2, 3,13.

Тақырып №3. Техногенді және табиғи сипаттағы төтенше жағдайлар. Адамның тіршілік ету ортасындағы қауіптер.

КОӨЖ- 1сағат

Сұрақтары:

1. Бейбітшілік және соғыс кезіндегі төтенше жағдайының жалпы сарапталуы мен жалпы сипаттамасы.
2. Бейбітшілік кезіндегі төтенше жағдайлар: жер сілкінісі ; су тасқыны кезінде; дауылда; сел кезінде; боранда; қар көшкіні кезінде жасалатын іс-әрекеттер.

3. Бейбітшілік кезіндегі төтенше жағдайлардағы іс-әрекет және оның тәртібі.

Семинар-1 сағат

Сұрақтары:

1. Бейбітшілік және соғыс кезіндегі төтенше жағдайының жалпы сарапталуы мен сипаттамасы.
2. Бейбітшілік кезіндегі төтенше жағдайлар: жер сілкінісі ; су тасқыны кезінде; дауылда; сел кезінде; боранда; қар көшкіні кезінде жасалатын іс-әрекеттер.

КӨЖ – 3 сағат

Сұрақтары:

1. Бейбітшілік және әскери кезіндегі төтенше жағдайлардың классификациясы және жалпы сипаттамалары.
2. Бейбітшілік кезіндегі ТЖ-ғы іс-әрекеттер: жер сілкінісі кезінде; су тасқаны кезінде; дауында; сел кезінде; боранда; қар көшкін кезінде.

Оқу – материалдық қамтамасыз ету:

Тестік тапсырма, бейнеслайдтар, мультимедиалықпроектор, персоналдық компьютер.

Әдебиеттер: 2,3,13.

Тақырып №4. Қатты әсер ететін улы заттардың сипаттамасы.**Қатты әсер ететін улы заттардан уланғанда шұғыл көмек көрсету.**

КООЖ – 1+1 сағат

Сұрақтары:

1. ҚӘЕУЗ-тың түсінігі, түрлері.
2. ҚӘЕУЗ-тың қысқаша сипаттамасы.
3. ҚӘЕУЗ-тан қорғану түрлері.
4. Алғашқы медициналық көмек.

Семинарлық – 1+1 сағат

Сұрақтары:

1. ҚӘЕУЗ-тың түсінігі, түрлері.
2. ҚӘЕУЗ-тың қысқаша сипаттамасы.

Тәжірибелік – 1сағат

ҚӘЕУЗ-тан қорғану түрлері. Алғашқы дәрігерлік көмек.

КӨЖ – 4 сағат

1. Дәрістің әр бір сұрақтарына конспект жазып, қосымша әдебиеттермен негізгі әдебиеттерді пайдалану.
2. Берілген тақырыптың ауызша талдауына дайындық.
3. Өзін бақылауға арналған сұрақтарға жауап беру.
4. ҚӘЕУЗ-тың түсінігі, түрлері.
5. ҚӘЕУЗ-тың қысқаша сипаттамасы.

Оқу – материалдық қамтамасыз ету:

Тестік тапсырма, бейнеслайдтар, мультимедиалықпроектор, персоналдық компьютер.

Тақырып №5. Ядролық, химиялық және бактериологиялық қарудың сипаттамасы.

Дәріс-1 сағат

Дәріс жоспары:

1. Жаппай зақымдау қаруына түсінік, жаппай зақымдау қаруының типтері.
2. Ядролық қару. Ядролық қарудың талқандау факторлары.

Дәріс тезистері:

1. Жаппай зақымдау қаруына түсінік.

Жаппай қырып жою қаруының түсінігін анықтау.

Жаппай қырып жою қаруы өзге қандай да бір қару немесе құралдардың қолдануы іспеттес. Олар құрту және өлімге әкеп соқтыратын немесе оны сыртқа шығару, тарату, ыдырату әсерінен адамдардың орасан көпшілігін физикалық зақым келтіруі мүмкін.

Олардың әсері болады:

- уытқұмарлы және улы химиялық заттар
- ағзаның ауруын туғызатын
- радиация және радиоактивтілік

Жаппай қырып-жою қаруы жарылғышқа толық жүк тасымалдауыш сияқты емес қарапайым жарылғыш заттардың көп бөлігін қамтымайды.

Бұл құрамдар шыныда да аз уақыт ішінде көптеген адамдарды қыруға мүмкіндігі болса да, олардың әрекеті бірінші кезекте жару емес.

Айта кететін жайт, жаппай қырып жою қаруының кез келген құралы жарылғыш материалдың бірінші және екінші кезектегі тарату немесе жаппай қырып жою қаруы белсенді құралдарын құрауы мүмкін.

ХИМИЯЛЫҚ, БИОЛОГИЯЛЫҚ ЖӘНЕ РАДИОЛОГИЯЛЫҚ ҚАРУ ТҮРЛЕРІН АНЫҚТАУ

Химиялық, биологиялық және радиологиялық қарулар террористтердің қолданылатын қаруынан айырмашылығы, олардың құрамды бөлшегінде әскери, химиялық және биологиялық соғыс құрылғыларының сәйкес технологияларын қолдану, немесе радиоактивті материалды пайдалану нәтижесінде аталған қару мыңдаған адамдардың өлімі мен зардап шегуіне жол ашуы мүмкін.

Жаппай қырып жою қаруына жататындар:

- қолдан жасалған ядролық құралдар;
- радиологиялық заттарды ыдырату құралдары;
- химиялық заттар
- * жүйке зақымдау әсері бар заттар
- * теріге теріс әсерлі заттар
- * тұншықтыратын заттар
- * қанды зақымдайтын заттар.

Террористтердің жаппай қырып жою қаруын пайдалану мақсаты, төмендегі нәтижелерді үнемді пайдалану:

- жаппай қырылу

- төтенше жағдайларды қабылдау жүйесінің іске қосылмауы
- елді мекендердің қалыпты өмір сүруін бұзу
- объектілерді қамап және зақымдау
- естен шығару мен қобалжуды құру және қолдау
- елдім-мекен тұрғындарының террористтерден қорғайтын үкіметке деген сенімінің жоғалуы
- төтенше жағдай қызметкерлерінің әрекет қабілеттілігіне күмән тудыру.

Ядролық қару. Ядролық қарудың талқандау факторлары.

Ядролық қару деп - жарылыс кезінде ядролық реакцияның жүруінің нәтижесінде болатын ішкі ядролық қуатты пайдалануға негізделген, жарылыс әрекетті жаппай қырып-жою қаруы. Ол барлық белгілі зақымдау құралының ішіндегі ең қуаттысы. Ядролық жарылысының қуаты тротилдық эквивалентпен өлшенеді. Тротилдық эквивалент тоннамен (т), килотоннамен (Кт) және мегатоннамен (Мт) өлшенеді.

Ядролық жарылыс ауада, жер (су) бетінде және жер (су) астында болуы мүмкін. Ядролық қаруға келесілер жатады: ядролық, термоядролық.

Ядролық талқандаудың ошағы деп - нәтижесінде адамдар, жануарлар және өсімдіктер талқандалған, ядролық жарылыстың тікелей әсері тиген аймақ.

Жарық жағы жер үстіне тимейтін ядролық жарылыс - әуе ядролық жарысы деп аталады.

Жарық жағы жер үстіне тиетін ядролық жарылыс – жер үсті ядролық жарысы деп аталады.

30 километр биіктікте іске асырылған ядролық жарылыс - биіктік ядролық жарысы.

Жарық жағы су үстіне тиетін ядролық жарылыс - су үсті ядролық жарылыс болып есептеледі.

Қуаттылығы бойынша ядролық қару – жарақтар: кіші – 15 кТ дейін; орташа -15-100 кТ дейін; ірі -100-500 кТ дейін; өте ірі – 500 кТ жоғары болып шартты түрде бөлінеді.

Ядролық жарылысының бес түрлі қирату факторлары пайда болады:

- ауа толқынының соққысы
- жарықты сәулелену /световое излучение/
- өткір радиация /проникающая радиация/
- радиоактивтік ластану /радиоактивное заражение/
- электромагниттік импульс /электромагнитное поля/

Ауа толқынының соққысы - жарылыстан жан-жаққа өте қатты шапшаңдықпен тарайтын, жоғары қысымдағы ауа соққысы.

Ұрыстық толқын ауаның бірден қысылысынан пайда болады және дыбыс жылдамдығынан жоғарғы жылдамдықпен тарайды. Соққы толқынының пайда болу көзі, жарылыстың ортасында өте жоғары қысымның пайда болуы.

Соққы толқын өзінің жойқын күшіне байланысты жолындағылардың бәрін қирата талқандап өтеді. Соққы толқынның күші эпицентрінен қашықтаған сайын бәсеңдей береді. Адамдар соққы толқыннан тек арнайы панаханаларға, шұңқырларға т.с.с. таза жерлерге жасырынып, сақтанады.

Ұрыс толқыны адамға әсер ету салдарынан жеңіл, орташа, ауыр дәрежелі зақымдары болады.

Жарықты сәулелену - ядролық қарудың жарылыс кезіндегі болатын сәулелердің қуаты.

Оның құрамында ультра-күлгін, инфрақызыл және көрінетін сәулелер болады. Жарықты сәуле бөлу жарылыстың күшіне байланысты бірнеше секундқа ғана созылады. Бұл сәулелердің ішіндегі қауіптісі инфрақызыл сәулесі.

Жарықты сәуле бөлу үлкен өрттердің пайда болуына әсер етеді, адамдар күйеді, көзді жандырып жібереді.

Өткір радиация - гамма-сәулесінің және нейтрондардың ағымы.

Ядролық жарылыстың нәтижесінде, оның айналасына жоғары көтеріліп бұлт құраған радиоактивті заттар жерге түсіп, айналаны, суды, ауаны радиоактивті заттармен ластайды.

Радиоактивті заттармен уланған аймақ, шартты түрде келесі үш зонаға бөлінеді: уланудың қатты, орташа және жеңіл әсеріне сәйкес.

Радиоактивті заттар адамдарға екі жолмен әсер етеді:

- гамма-сәуленің бета-бөлшектерімен бөлініп, адамның ашық жеріне, терісіне қонады, екіншіден, олар адамның ішіне кетеді.

Осыдан адамдар сәуле ауруына шалдығады. Егер теріге радиоактивті заттар көп қонса, адамдар радиоактивті күйік алуы мүмкін. Ішке түскен радиоактивті заттар қан арқылы адам бойына толық тарайды.

Екінші дәрежелі сәулелену ауруынан оңалу төрт - алты ай мерзімінде болады.

Үшінші дәрежелі сәулелену ауруынан оңалу бір жыл немесе он екі ай мерзімге созылады.

Радиоактивті заттардан арнайы панаханалар ғана сақтайды.

Электрлік магниттік импульс жарылыстан кейін электрлік және магниттік алаңның пайда болуына әсер етеді. Бұндай алаңның көлемі бірнеше мыңдаған шаршы километр аумақ болуы мүмкін, ол жарылыстың қуатына тікелей байланысты. Электрлік магниттік импульс үлкен антеналы өте сезімтал электрондық элементтерді күйдіріп жібереді, приборлады, конденсаторларды, вакуумды қондырғыларды және т.с.с. электрондық қондырғыларды істен шығарады. Яғни бұл фактордың әсерінен байланыс аппараттары, электрондық есеп машиналары жарамсыз болып қалады.

Радиоактивтік ластану - жарылыс болған жердегі топырақ, шаң жоғары көтеріліп желмен ыққа қарай жылжи береді де, жол бойы жерге түсіп ластайды, радиоактивті заттар жерге түседі.

Оның 3 зонасы:

1) уланудың қатты зонасы

2) орташа ластанған зонасы

3) жеңіл әсеріне сәйкес аздау ластанған зонасы ластау (ластану)

мөлшеріне байланысты:

- жарылыс түрінен (бомбаның);
- оның күшінен (неше мегатонна);
- жарылыс болғаннан кейінгі өткен уақыттан;

- эпицентрден қашықтығынан;
- жарылыс кезіндегі ауа райынан;
- жер бетінің рельефінен (таулы, жазық дала т.с.).

Радиацияға қарсы қорғаныс. Медициналық көмек көрсету. Алдымен халықты радиациялық қауіп жөнінде құлақтандыру керек; ұжымдық және жеке қорғаныс құралдарын пайдалану туралы хабардар ету керек; радиоактивтік заттармен ластанған аймақтың тұрғындарын өздерін қалай ұстау керектігін мүмкіншілігінше түсіндіру қажет; радиацияның деңгейін анықтаудың маңызы зор; дозиметрлік бақылауды тұрақты жүргізу керек; су мен тамақты радиоактивтік ластануға зерттеу жасау қажет. Күйдіру сатысы бірнеше дәрежеде болады:

1-ші дәрежелі - 4 кал/см; - болса,

2-ші дәрежелі - 4-7,5 кал/см;

3-ші дәрежелі - 7,5-12 кал/см /тері сыдырылады/;

4-ші дәрежелі - 12 жоғары кал/см /терінің күйігі тереңдеп, жапырақтанып, бөлшектеніп түседі/.

Жарықты сәулеленуден кез-келген жарық өткізбейтін бөгет қорғай алады: ағаштың көлеңкесі, аула үйдің тасасы. Жауын, тұман, қар оның әсерін азайтады. Жаз мезгілінде оның әсерінен өрт болуы ықтимал. Ғимараттар мен жабдықтарға жарық сәулесінің әсерінен жаппай өрт пайда болуы мүмкін.

Жаппай өрт дегеніміз – ядролық жарылыс салдарынан жеке- жеке өрт ошақтарының жиынтығы ғимараттардың 25 пайызынан жоғарғысын қамтиды және күшті желге өрт қосылып (250га) аумағын шалған өрттің ерекше түрі.

Өткір радиация - ядролық жарылыс сәтінде бөлінетін нейрондар мен гамма сәулелері. Бұлар қорғана алмай қалған адамдар, жан-жануарлар үшін өте қауіпті. Бұл радиация бары 10-15 сек ғана созылады. Бірақ сәуле ауруларын туғызу үшін осы уақыттың өзі де жеткілікті.

Алғашқы өткір радиация адамға сезілмейді, оның өткені біраз уақыттан кейін байқалады. Сәуле ауруларының ауыр-жеңіл болуы өткен радиацияның мөлшеріне байланысты, ол сәулелену дозасымен өлшенеді.

Сәулелену дозасы деп қоршаған ортада 1 гр затты не 1 куб.см. көлемді денені жоюға кететін қуат мөлшерін айтады немесе қоршаған ортадағы бір куб см көлемді жоюға кететін қуат.

Әдебиеттер:6,7, 8.

Тақырып №5. Ядролық, химиялық және бактериологиялық қарулардың сипаттамасы.

КОӨЖ – 1+1 сағат

Сұрақтары:

1. Жаппай зақымдау қаруының факторын анықтау түсінігі.
2. Ядролық қару.
3. Ядролық қаруының талқандау факторы.

Семинарлық – 1+1 сағат

Сұрақтары:

1. Ядролық қару.
2. Ядролық қаруының талқандау факторы.

3. Сәуле аурулары.

Тәжірибелік – 1 сағат

1. Жарылыс түрлері, жарылыс ортасы.

КӨЖ – 6 сағат

Сұрақтары:

1. Жаппай зақымдау қаруының факторын анықтау түсінігі.
2. Тратильдік эквивалентке түсінік.
3. Ядролық қаруының талқандау факторлары.
4. Сәуле аурулары.
5. Ядролық қару.
6. Ядролық қаруының талқандау факторы.
7. Химиялық қару.
8. Химиялық зақымдау ошағы
9. Бактериологиялық қару.
10. Бактериологиялық зақымдау ошағы.
11. Адамдардың зақымдану жолдары мен механизмі.
12. Карантин және обсервацияға түсініктеме.
13. Жаппай зақымдау қаруының факторын анықтау түсінігі.
14. Тратильдік эквивалентке түсінік.
15. Жарылыс түрлері, жарылыс ортасы.
16. Ядролық қаруының талқандау факторлары.
17. Сәуле аурулары.

Оқу – материалдық қамтамасыз ету:

Оқу дәптерлері, қалам, плакаттар, тестік тапсырма, бейнеслайдтар, мультимедиялық проектор, персоналдық компьютер.

Әдебиеттер: 6,7,8

Тақырып №6. Ұжымдық қорғаныс құралдары

КОӨЖ - 1сағат

Сұрақтары:

1. Ұжымдық қорғаныс ғимараттарының жіктелінуі.
2. Баспана.
3. Радияцаға қарсы панахана
4. Қарапайым панахана

Семинарлық – 1 сағат

Сұрақтары:

1. Қорғаныс құралдарының жіктелінуі.
2. Панахана.
3. Негізгі және қосымша баспана бөлмелері.
4. Радиацияға қарсы жасырыну.
5. Қарапайым жасырыну.

Тәжірибелік – 1 сағат

Бейбіт жағдайда қорғаныс ғимаратын пайдалану.

КӨЖ – 3 сағат

Тапсырмалар:

1. Әдістемелік оқыту бойынша берілген тақырыпқа ауызша жауып дайындау.
 2. Өзін бақылауға арналған сұрақтарға жауап беру.
- Өзіндік бақылауға арналған сұрақтар.

1. Ұжымдық қорғаныс ғимараттарының жіктелінуі.
2. Баспана.
3. Жылдам құрылатын баспана.

Оқу – материалдық қамтамасыз ету:

Тестік тапсырма, бейнеслайдтар, мультимедиалықпроектор, персоналдық компьютер.

Әдебиеттер: 10,11,12.

Тақырып №7. ТЖ кезінде ұйымдармен аумақтарда АҚ аясында халқты қорғауды ұйымдастыру шаралары

Тәжірбиелік – 3 сағат

Сұрақтары:

1. Тұрғындарды қорғау түрлері және негізгі принциптері.
2. Ыдырату және қоныс аудару.
3. Тыныс алу орандарын қорғау құралдары.Сүзгілеуіш және оқшалау газтұмылдырықтары.
4. Теріні қорғау арнайы құралы(Л-1,ОЗК).
- 5.Қазақстан Республикасындағы өрт қауіпсіздігінің жүйесі мен негізгі қағидалары.

КООЖ-1 сағат

Сұрақтары:

- 1.Тыныс алу органдарын қорғау құралдары.
2. Сүзгілеуіш және оқшалау газтұмылдырықтары.
3. Теріні қорғау арнайы құралы (Л-1,ОЗК).

КӨЖ – 5 сағат

Тапсырмалары:

1. Тұрғындарды қорғау түрлері және негізгі принциптері.
2. Ыдырату және қоныс аудару.
3. ТЖ кезінде су көздерін,тағамдарды,суларды залалсыздандырып және қорғау.
4. ТЖ кезінде ПО қызметкерлерінің жеке қауіпсіздігін қамтамасыз ету.
5. Тыныс алу орандарын қорғау құралдары.Сүзгілеуіш және оқшалау газтұмылдырықтары.
- 6.Теріні қорғау арнайы құралы(Л-1,ОЗК).
- 7.Қазақстан Республикасындағы өрт қауіпсіздігінің жүйесі мен негізгі қағидалары.

Оқу – материалдық қамтамасыз ету:

Тестік тапсырма, бейнеслайдтар, мультимедиалықпроектор, персоналдық компьютер, Л-1, ГП-5, ОЗК, оқшалаушы газтұмылдырық.

Тақырып №8. Тақырып ТЖ кезінде радиациялық және химиялық жағдайды бағалау.

КОӨЖ – 1 сағат

Сұрақтары:

1. Дозиметрлік бақылау және химиялық, радиациялық барлау приборы
2. Радиациялық жағдайдағы талқандау ошағын бағалау.
3. Химиялық жағдайдағы талқандау ошағын бағалау.

Семинарлық – 1 сағат

Сұрақтары:

1. ДП-5 (ДП-5Б) құралдары және олардың жұмысы мен тағайындалуы.
2. ВПХР құрылынының құрлысы мен тағайындалуы. ИД-1 дозиметрді тексеру құралдарының құрылуы мен тағайындалуы.
3. Радиациялық жағдайдағы талқандау ошағын бағалау.
4. Химиялық жағдайдағы талқандау ошағын бағалау.

Тәжірибелік – 1 сағат

Сұрақтары:

1. ДП-5 (ДП-5Б) құралдары және олардың жұмысы мен тағайындалуы.
2. ВПХР құрылынының құрлысы мен тағайындалуы.
3. ИД-1 дозиметрді тексеру құралдарының тағайындалуы және жұмысы.

КӨЖ – 3 сағат

Сұрақтары:

1. Альфа-, бета-, гамма-, нейтрондық сәулелену.
2. Рентген. Рад.
3. Радиоактивті заттармен зақымдану деңгейі.
4. Радиоактивті сәулеленуді анықтау. Фотографиялық, химиялық, синтиллициондық, ионизациондық әдістері.
5. ДП-5 (ДП-5Б) құралдары және олардың жұмысы мен тағайындалуы.
6. ВПХР құрылынының құрлысы мен тағайындалуы.
7. ИД-1 дозиметрді тексеру құралдарының құрылуы мен тағайындалуы.
8. Радиациялық жағдайдағы талқандау ошағын бағалау.
9. Химиялық жағдайдағы талқандау ошағын бағалау.

Оқу – материалдық қамтамасыз ету:

Тестік тапсырма, бейнеслайдтар, мультимедиялық проектор, персоналдық компьютер. Әскери химиялық барлау құралы (ВПХР) ДП-5 (ДП-5Б) құралдары және олардың жұмысы мен тағайындалуы.

Әдебиеттер: 5, 13.

Тақырып №9. Адам анатомиясы мен физиологиясының негіздері.

Дәріс-1 сағ

Дәріс жоспары:

1. Адам анатомиясы мен физиологияның анықтамасы.
2. Тор. Тін. Ағза. Сүйектер. Қанқа.
3. Мүшелер жүйесі. Дене құрылысының қызметін оқу.

Дәріс тезистері:

1. Адам анатомиясы мен физиологиясының анықтамасы.

Адам анатомиясы мен физиологиясы медицина ілімінің негізі болып саналады. Анатомия гректің «анатомо» «кесу, бөлшектеу» деген мағынадағы сөзінен шыққан. Адам анатомиясы дененің пішінін, мүшелердің құрылысын, өсуін және оның сыртқы ортамен ара қатынасын зерттейді.

Анатомия және физиология түсінігі.

Адам организмінің құрлымын – анатомия деген арнайы ғылым зерттейді.

Анатомия – организмнің өсуі, құрлысы және негізі туралы ғылым (анатомияның негізгі әдісі - өліктерді сою – грек. – сою). Негізінен анатомия сүйектің қалыптасуынан бастап адамның қартайуына дейін яғни соңғы күндеріне дейін зерттейді. Анатомия сүйек клеткасының құрлымын, бұлшық етті тағы басқа ішкі органдардың орналасуын, олардың құрлысын зерттейді.

Физиология – тірі ағзаның өмір сүру процессін, оның мүшелерінің, тіндерінің, клеткаларының атқаратын қызметін, олардың қарым қатынасын және қоршаған ортаның әр түрлі жағдайларында өзгеруін зерттейді.

Физиология - жалпы, жеке, салыстырмалы болып бөлінеді.

Жалпы физиологияның – бөлімдерінің бірі клетка физиологиясы болып табылады. Ол жалпы қандылықтарды тірі материяның қоршаған ортаның әсеріне жауап беруін зерттейді.

Салыстырмалы физиология - әр түрлі ағзаның спецификасы туралы немесе бір организмнің жеке жетілу процессіндегі спецификасы туралы ғылым.

Жеке физиологияға асқорту, қанайналымы, және т.б. жатады.

Физиология – экспериментальды ғылым, физиологияның әдістері өте әр түрлі . олардың арасында биотоктарды тіркеу, мүшелерді қондыру (трансплантация, денервация (жүйке жүйесін кесу)).

Бір тұтас ағза.

Организм - өсімдік және тірі әлемнің кез келген тірі жаны. Ол әлі материяда жоқ процесстерге ие: организмнің жаңаруын, күжынуын қамтамасыз ететін зат алмасу; жерде өмірді жалғастыруды қамтамасыз етіп көбейіп, өмір сүру жағдайларына үйрену және т.б.

Организм дегеніміз, өзін - өзі қайталап жасауға, өздігінен дамуға және өзін - өзі басқаруға қабілеті бар тірі биологиялық біртұтас жүйе. Организм түрлік жағынан өзін бірыңғай тұтас нәрсе ретінде көрсетеді.

Организмнің негізгі структуралық бірлігі клетка болып табылады – қарапайым жүйе, оған өмірдің негізгі белгілері тән. Клеткалардың, құрлымы мен функциясы жалпы тәнге ие, сол уақытта клеткалар организмде олардың орнын белгілейтін арнайы ерекшеліктерге ие. Ағза клеткалары қосылып, тіндерді құрайды мүшелердің құрамына кіреді. Әр мүшенің қажетті құрлысы бар және ол белгіні бір функцияны атқарады.

2. Тор. Тін. Ағза. Сүйектер. Қаңқа.

Адамның сыртқы ортамен байланысы, оның қимыл, қозғалысымен сипатталады.

Адамның қозғалыс жүйесі – сүйек, буын және бұлшық еттерден тұрады. Сүйектер денеде бір – бірімен буындар, сіңірлер, шеміршектер және дәнекер ұлпалар арқылы біріккен. Қаңқа сүйектері мен буындар дененің қозғалысында тірек міндетін атқарады, ал оларды қимылға келтіретін мүшелер дененің

бұлшық еттері болып саналады. Сүйек туралы ілім – «остеология», ал буындардың құрылысын зерттейтін ілім – «артрология» деп аталады.

Сүйек – дененің негізгі тіреуіш мүшесі. Оның құрылысы өте күрделі. Сүйектің негізін тығыз (қатты) және кемік (борпылдық) заттар құрайды. Сүйек сыртынан сүйек қабығымен (периост) қапталған. Периост тек сүйектің шеміршек бетінде ғана болмайды. Сүйектің құрылысында ұлпаның барлық түрі кездеседі, бірақ негізгісі – сүйек ұлпасы.

Адам қаңқасы негізгі төрт бөліктен тұрады. Олар: 1. тұлға 2. қолдың 3. аяқтың және 4. бастың қаңқалары. Тұлға қаңқасының құрамына омыртқа жотасы, кеуде қуысының сүйектері – қабырғалар, жауырын, бұғана, төс сүйегі кіреді.

Қолдың қаңқасы үш бөліктен тұрады: қол, білек және қол басы сүйектері. Аяқ қаңқасына – жамбас, сан, балтыр және аяқ басы сүйектері кіреді. Бас қаңқасы ми сауыты мен бет сүйегінен тұрады.

3. Мүшелер жүйесі. Дене құрылысының қызметін оқу.

«Дене мүшесі» деп, дененің белгілі бір құрылысындағы, пішініндегі өзіне тән қызмет атқаратын дене бөлігіне айтылады. Мүшеге сүйек, бұлшық ет, без, асқазан, өкпе, бүйрек, жүрек, жіңішке, жуан ішек және т.б. жатады. Әрбір мүшенің құрылысына ұлпаның бірнеше түрі қатынасады. Бірақ мүшенің негізгі бөлігі өзіне тән ұлпадан пайда болады. Сол ұлпа мүшенің негізгі қызметін атқарады: мысалы, сүйектің құрамында сүйек ұлпасы, шеміршек және басқа дәнекер ұлпалар болады. Бірақ сүйектің құрылысының негізгісі сүйек ұлпасы.

Денедегі барлық мүше – құрылысына, қызметіне, дамуына байланысты жүйелерге бөлінеді.

1. Қимыл жүйесіне барлық сүйек, оларды жалғаушы шеміршек, буын мен бұлшық ет кіреді. Сүйектер тіреуіш қызметін атқарады. Олардан қуыстар пайда болады. Қуыстар мүшелерді қорғау қызметін атқарады.

2. Ас қорыту жүйесі – тағамды қабылдайды, ұсатайды, жұтады, қорытады, сіңіреді, қалдықтарды сыртқы ортаға шығарады. Бұл жүйеге – ауыз қуысы, тіл, тістер, сілекей бездері, жұтқыншақ, өңеш, асқазан, жіңішке және жуан ішіктер, ұйқы безі, бауыр жатады.

3. Тыныс алу жүйесінің қатынасуымен ішкі және сыртқы тыныс алу, газ алмасу құбылыстары өтеді. Бұл жүйе денені сыртқы ортамен байланыстырады. Тыныс алу жүйесіне мұрын қуысы, көмекей, кеңірдек, өкпе, плевра қатысады.

4. Несеп-зәр шығару жүйесі. Денедің тіршілік әрекеті нәтижесінде пайда болған керексіз заттарды сыртқы ортаға шығарады. Бұл жүйеге – бүйрек, несеп ағар, қуық, несеп шығару түтігі жатады.

Адам денесі – ас қорыту, тыныс алу, несеп шығару жүйелері арқылы сыртқы ортамен байланысады.

5. Жыныс жүйесіне көбею мүшелері кіреді. Олар: әйелде жатыр, оның түтігі, қынабы, аналық жыныс безі, әйелдің сыртқы, ішкі жыныс мүшелері. Жыныс мүшелері мен несеп – зәр шығару мүшелерінің дамуы тығыз байланысты. Соның үшін несеп-зәр шығару және жыныс мүшелерін бір жүйеге біріктіріп зерттейді.

6. Ішкі секреция бездері немесе эндокриндік бездер – ерекше синтезделген химиялық заттар – гормондар бөліп шығарады. Олар қан және лимфа тамырлары арқылы бүкіл денеге тарқалып, оның қызметіне әсер етеді.

7. Жүрек – қан тамырлар жүйесіне-жүрек, артерия, вена, капилляр және лимфа тамырлары жатады. Жүрек қанды насосша вена қан тамырларынан тартып алып, оны артерия қан тамырларына айдайды. Қан денеге оттегін, қоректік заттарды тасымалдайды, денеден зат алмасуы нәтижесінде пайда болған керексіз заттарды (СО₂ азот) сыртқы ортаға шығарады (бүйрек, тері, өкпе).

8. Сезім жүйесі – сыртқы ортаның тітіркеністерін қабылдайды. Оларға көру, есіту, тепе-тендік, иіс сезу мүшелері кіреді.

9. Жүйке жүйесіне бас ми мен жұлын, олардан тарқалған жүйке талшықтары – 12 жұп бас ми жүйкесі мен 31 жұп жұлын сегменті кіреді. Бас ми мен жұлын “жоғарғы жүйке жүйесі”, ал олардың тармақтары “шеткері жүйке жүйесі” деп аталады. Жоғарғы дәрежелі жүйке жүйесіне бас ми сынарлары жатады. Жүйке жүйесі сезім мүшелері, рецепторлар арқылы сыртқы және ішкі ортадан тітіркеністерді қабылдап, мүшелер мен жүйелердің қызметін реттейді.
Әдебиеттер:13,14.

КӨӨЖ – 1сағат

Сұрақтары:

1. Адам анатомиясы мен физиологияның анықтамасы.
2. Тор. Тін. Ағза. Сүйектер. Қаңқа.
3. Мүшелер жүйесі. Дене құрылысының қызметін оқу.

Семинарлық – 1 сағ.

Сұрақтары:

1. Адам анатомиясы мен физиологияның анықтамасы.
2. Тор. Тін. Ағза. Сүйектер. Қаңқа.
3. Мүшелер жүйесі.

Тәжірибелік – 2 сағат
(ҚММУ шығу)

КӨЖ – 7 сағат

Сұрақтары:

1. Дәріс сұрақтары бойынша конспект дайындау, негізгі және қосымша әдебиеттерді қолдану
2. Берілген тақырыптың ауызша талдауына дайындық.
3. Өзін бақылауға арналған сұрақтарға жауап беру.
4. Адам анатомиясы мен физиологияның анықтамасы.
5. Тор. Тін. Ағза. Сүйектер. Қаңқа.
6. Мүшелер жүйесі. Дене құрылысының қызметін оқу.
7. Дем алу жүйесі.
8. Ас қорыту жүйесі.
9. Эндокриналық жүйе.
10. Бұлшық ет жүйесі.
11. Жүрек-тамыр жүйесі. Артериялар. Веналар. Капиллярлар.

Оқу – материалдық қамтамасыз ету:

Тестік тапсырма, бейнеслайдтар, мультимедиалықпроектор, персоналдық компьютер.

Әдебиеттер: 13,14.

Тақырып №10. Ашық және жабық жаралар, жарақаттар, зақымдану.

КОӨЖ – 1 сағат

Сұрақтары:

1. Жарақат және жара түрлері. Жараның асқынулары.
2. Асептика. Антисептика. (жарыны өңдеу, таңу түрлері).
3. Жарақаттар, сіңірдің созылуы, буынның шығуы, шұғұл көмек шаралары.
4. Қан ағудың түрлері. Қан ағудың тоқтату тәртібі.
5. Сүйек-бұлшық ет жүйесінің жарақаты.
6. Ашық және жабық сынықтар. Шин қою.

Семинарлық – 1 сағат

Сұрақтары:

1. Жарақат және жара түрлері. Жараның асқынулары.
 2. Асептика. Антисептика. (жарыны өңдеу, таңу түрлері).
- Жарақаттар, сіңірдің созылуы, буынның шығуы, шұғұл көмек шаралары.
3. Қан ағудың түрлері.
 4. Қан ағудың тоқтату тәртібі.
 5. Ашық және жабық сынықтар. Шин қою.

Тәжірибелік – 1 сағат

Сұрақтары:

1. Қан ағудың тоқтату тәртібі.
2. Байлау түрлері.
3. Ашық жарақат кезіндегі көмек көрсету.

КӨЖ – 3 сағат

Сұрақтары:

1. Жарақат және жара түрлері. Жараның асқынулары.
2. Қан ағудың түрлері.
3. Қан ағудың тоқтату тәртібі.
4. Байлау түрлері.
5. Ашық жарақат кезіндегі көмек көрсету.
6. Жарақат алу кезіндегі байлам салу ерекшеліктері.
7. Жараның асқынуы.
8. Асептика және антисептика (жарыны өңдеу, таңу түрлері).
9. Жарақаттар, сіңірдің созылуы, буынның шығуы, шұғұл көмек шаралары
10. Сүйектің сынуы, таю кезіндегі көмек.
11. Иммобилизацияны қамтамасыз ету кезіндегі бейімделу.
12. Арқаның толық иммобилизациясы.
13. Дәрістің әр сұрағына конспект дайындау, ұсынылған негізгі және қосымша әдебиеттерді қолдану.
14. Тақырыпты ауызша талдау.
15. Өзін бақылауға арналған сұрақтарға жауап беру.

Оқу – материалдық қамтамасыз ету:

Бейнеслайдтар, мультимедиалықпроектор, персоналдық компьютер.
Әдебиеттер:12,13,14.

Тақырып №11. Өткір аурулар мен қайғылы жағдай кезіндегі шұғыл көмек. Реаниматология негіздері.

КОӨЖ – 1сағат

Сұрақтары:

1. Термиялық, химиялық (қышқылдар, сілтілер) күйіктер.
2. Жансақтау, терминалдық жағдай(клиникалық,биологиялық өлім).
3. Жүрекке тура емес уқалау, өкпені жасанды желдету әдісі.
4. Тұншығу кезіндегі алғашқы көмек.
5. Бату.Шұғыл көмек.
6. Жылулық және күн соққысы. Шұғыл көмек.
7. Жүрек-тамыр ауруы. Шұғыл көмек.
8. Жараланғандарды және сырқаттанғандарды тасмалдау әдісі.

Семинарлық – 1 сағат

Сұрақтары:

1. Термиялық, химиялық (қышқылдар, сілтілер) күйіктер.
2. Үсу.
3. Түгін газынан, алкогольмен улану.
4. Электр жарақаттары, найзағайдың соғуы.

Тәжірибелік – 1 сағат

Сұрақтары:

1. Өкпеге жасанды желдету техникасы (ӨЖЖ), жүрекке тікелей емес массажи.
2. Тұншығу кезіндегі алғашқы көмек.

КӨЖ – 3 сағат

Сұрақтары:

1. Термиялық, химиялық (қышқылдар, сілтілер) күйіктер.
2. Үсу.
3. Түгін газынан, алкогольмен улану.
4. Электр жарақаттары, найзағайдың соғуы.
5. Жан сақтау (реанимация), терминалдық жағдай (клиникалық және биологиялық өлім).
6. Тақырып бойынша сұрақтарды оқу,ұсынылған негізгі және қосымша әдебиеттерді қолдану.
7. Өзін бақылауға арналған сұрақтарға жауап беру.

Оқу – материалдық қамтамасыз ету:

Тестік тапсырма, бейнеслайдтар, мультимедиалықпроектор, персоналдық компьютер.
Әдебиеттер:10,12,13.

Тақырып №12. Өсімдік және жануарлар текті улармен уланған кездегі шұғыл көмек.

Сұрақтары:

1. Улы саңырауқұлақтармен улану, өсімдік уларымен улану.
2. Тамақтан улану кезіндегі шұғыл көмек.
3. Жәндіктер мен хайуанаттардың тістеуінен алғашқы көмек (иттен, өрмекшіден, кенеден).

Семинарлық – 1 сағат

Сұрақтары:

1. Улы саңырауқұлақтармен улану, өсімдік уларымен улану. Тамақтан улану.
2. Жәндіктер мен хайуанаттардың тістеуінен алғашқы көмек (иттен, өрмекшіден, кенеден).

КӨЖ – 1 сағат

Сұрақтары:

1. Улы саңырауқұлақтармен улану.
2. Улы саңырауқұлақтармен уланудың алдын алу.
3. Улы өсімдіктермен улану . Шұғыл көмек, алдын алу, емдеу.
4. Тамақтан улану. Аурудың алғашқы белгілері.
5. Тамақтан улану кезіндегі шұғыл көмек.
6. Қаракұрттың шағуы. Шұғыл көмек.
7. Шаяндардың шағуы. Шұғыл көмек
8. Кененің шағуы. Шұғыл көмек.
9. Жыланның шағуы. Шұғыл көмек
10. Тақырып бойынша сұрақтарды оқу, ұсынылған негізгі және қосымша әдебиеттерді қолдану.
11. Өзін бақылауға арналған сұрақтарға жауап беру.

Оқу – материалдық қамтамасыз ету:

Тестік тапсырма, бейнеслайдтар, мультимедиалық проектор, персоналдық компьютер.

Әдебиеттер: 10, 12, 13, 21.

Тақырып №13. Автономиялық өмір сүрушілік жағдайларында адамдардың өзін-өзі аман алып қалуы.

КОӨЖ – 1 сағат

Сұрақтары:

1. Қоршаған орта – қауіптің қайнар көзі ретінде, тірі қалу факторлары және автономиялық өмір сүрушілік жағдайындағы қолайсыз факторлар ықпалының ұзаққа созылуы (қорқыныш, жалғыздық, физикалық ауру, шөл, суық, шаршау).
2. Жарықтың айналасы бойынша бағыт алу және далаға қонуды қалай ұйымдастыру қажет.
3. Автономиялық өмір сүрушілік жағдайындағы сумен және азықпен қамтамасыз ету.

Сұрақтары:

1. Қоршаған орта – қауіптің қайнар көзі ретінде, тірі қалу факторлары және автономиялық өмір сүрушілік жағдайындағы қолайсыз факторлар ықпалының ұзаққа созылуы (қорқыныш, жалғыздық, физикалық ауру, шөл, суық, шаршау).
2. Жарықтың айналасы бойынша бағыт алу.
3. Автономиялық өмір сүрушілік жағдайындағы сумен және азықпен қамтамасыз ету.
4. Далаға қонуды қалай ұйымдастыру қажет.

КӨЖ – 1 сағат

Өзін бақылауға арналған сұрақтар:

1. Қоршаған орта – қауіптің қайнар көзі.
2. Тірі қалу факторлары.
3. Автономиялық өмір сүрушілік жағдайындағы қолайсыз факторлар ықпалының ұзаққа созылуы (қорқыныш, жалғыздық, физикалық ауру, шөл, суық, шаршау).
4. Жарықтың айналасы бойынша бағыт алу.
5. Автономиялық өмір сүрушілік жағдайындағы сумен және азықпен қамтамасыз ету.
6. Сырқатты алдын алу және емдеу.
7. Далаға қонуды қалай ұйымдастыру қажет.
8. Тақырып бойынша сұрақтарды оқу, ұсынылған негізгі және қосымша әдебиеттерді қолдану.
9. Өзін бақылауға арналған сұрақтарға жауап беру.

Оқу – материалдық қамтамасыз ету:

Тесттік тапсырма, бейнеслайдтар, мультимедиялық проектор, персоналдық компьютер.

Әдебиеттер: 10, 12, 13, 20, 21, 22.

3.10. Пәнді оқыту бойынша әдістемелік ұсыным;**Пәнді оқыту әдістемесі**

Аталған пәнді оқу кезінде дәрістік, семинарлық және тәжірибелік сабақтар өткізіледі. Тақыраптардың бірқатары ТЖД құрамаларына және ҚММУ мұражайларына шығулар қарастырады. Жекелеген тақырыптар курсанттармен рефераттар дайындауды қарастырады. Сабақтардың барлық түрлерінде мультимедиапроекциялық техникалар, презентациялар, бейнематериалдар, жеке басты қорғау құралдары, дизометриялы бақылау құрылғылары, радиациялық және химиялық барлау қолданылады. Курсанттардың білімдеріне ағымдық және межелік бақылау жүргізгенде тесттік тапсырмалар қолданылады.

Ағымдағы және межелік бақылау өткізу барысында тестілік тапсырмалар қолданылады.

Пән бірінші семестр аралығында оқытылады.

Пән бойынша бақылау формасы- емтихан.

«Өмір қауіпсіздігі» курсанттардың санасын жауапкершілікпен қарауды, және жеке қауіпсіздігін қамтамасыздандырудың негізгі тәсілдерін қалыптастыру;

- төтенше жағдай пайда болған жерде жағдайды бағалауды;

- негізгі физиологиялық көрсеткіштерді бағалауды;

- сыртқы белгілер бойынша зақымданғанның хал-ахуалын анықтай отырып, алдын-ала дәрігерлік көмектің ең тиімді тәсілдерін тандап оларды іске асыруды;

«ӨҚ» курсының оқыту «Әскери топография», «Криминалистика», «Сот медицинасы», «Арнайы тактика», «Жедел-ізвестіру әрекеті», «Жалпы тактика» пәндерімен тығыз байланысты.

3.11. Курстық және тәжірибелік жұмыстарды орындау бойынша нұсқаулық пен әдістемелік ұсыным және т.б.;

Реферат жазу бойынша әдістемелік ұсыным

Реферат. Реферат — курсант ұзақ мерзімде орындайтын, көлемі 10-18 баспа бетінен тұратын жазба жұмысы (бір аптадан бастап, бір айға дейін). Реферат (лат. тіл. *referrer* — баяндау, хабарлау деген мағынаны білдіреді) — бір немесе бірнеше кітап, монография, басқа да бастапқы әдебиет көздері негізіндегі тақырып және кез-келген мәселенің мәнін қысқаша, нақты баяндау. Реферат – қарастырылатын мәселе бойынша негізгі деректік мәліметтер мен қорытындыдан тұрады. Реферат – аталған жарияланымда не мазмұндалған деген сұраққа жауап береді. Бірақ реферат — жұмысты механикалық түрғыда айту емес, оның мәнін баяндау. Бүгінгі таңда оқылған әдебиетке реферат жазып қана қоймай, сонымен қатар курсанттан қарастырылатын мәселе бойынша өзінің ойын дәлелді түрде баяндау талап етіледі. Рефераттың тақырыбын оқытушы немесе курсанттың өзі ұсынуы мүмкін, алайда ол оқытушымен келісілу қажет.

Рефератта өрістетілген, күшейтілген дәлелдемелер, салыстырмалар және ой-пікір болуы қажет.

Реферат жазылатын материалдың мазмұны объективті түрде автордың атынан баяндалады. Егер алғашқы құжатта негізгі ой нақты жеткіліксіз құрастырылса, рефератта ол нақтыланып, ерекше көрсетілуі керек.

Рефераттың қызметі:

Ақпараттық (танымдық); ізденімпаздық; анықтамалық; белгілік, дыбыстық; индикативті; адресті коммуникативті. Бұл қызметті орындау дәрежесі рефераттың мазмұнды және нысанды сапасына, сонымен қатар кім және не мақсатта оны қолданатынына байланысты. Рефераттың тілдік құрылымына қойылатын талап: нақтылық, қысқашалық, түсініктілік және қарапайымдылық.

Рефераттың құрылымы:

Титулді беті (бірыңғай нысанда толтырылады, қосымша 1)

Титулді беттен кейін жеке парақта рефераттың барлық тарауларының атаулары, бет нөмерлері (жоспар тараулары) көрсетілген мазмұны келтіріледі.

Мазмұнынан кейін кіріспе бөлімі көрсетіледі. Кіріспе бөлімнің көлемі 1,5-2 беттен тұрады.

Рефераттың негізгі бөлімі бір немесе бірнеше тараудан, 2-3 параграфтан (тараушалар, тарау бөлімінен) тұрады. Мәтінде алғашқы әдебиет көздеріне сілтеме міндетті түрде жасалу қажет. Егер біреудің қисынсыз қорытындысынан, пікірінен, ойынан үзінділер немесе материал санмен келтірілсе, кестеде – міндетті түрде сіз аталған материалды кімнен алғаныңыз жайлы авторға сілтеме жасайсыз.

Қорытынды - маңызды тұжырымнан тұрады және мәтіннің негізгі бөлімінің қорытындысында міндеттер қалай орындалғаны, мақсатына жеткендігі белгіленеді.

Қосымша кестеден, графикадан және есептен тұрады.

Библиографияда (әдебиеттер тізімі) рефератты жазу барысында қолданылған нақты әдебиеттер көрсетіледі. Тізім библиографиялық сипаттама ережесіне сәйкес құрылады (қосымша 3).

Рефератпен жұмыс жасау кезеңдері.

Рефератпен жұмысты шартты түрде үш кезеңге бөлуге болады:

1. Зерттеу пәнін оқуға енетін дайындық кезеңі;
2. Байланыс мәтіні түрінде оқытудың нәтижесін баяндау;
3. Рефераттың тақырыбы бойынша ауызша хабарлама.

Жұмыстың дайындық кезеңі.

Тақырыптың аталымы

Рефератпен дайындық жұмысы тақырыпты тұжырымдаудан басталады. Тақырып зерттеу пәнін, одан күтілетін нәтижені белгілеп, болашақ мәтіннің мазмұнын көрсетеді. Рефераттағы жұмыс сәтті болу үшін, тақырып мәселелі және мәселе жасырын болуы керек (егер ғылым бұл мәселеге бұрын жауап берсе де, осы тиісті білімнің аясымен танысқан тыңдаушы осы мәселеге қайтадан жауап іздеуіне тура келеді, бұл мәселелі зерттеу қағидасын дамытуға түрткі болып, қозғау салады).

Әдебиет көздерін (қайнар көздерін) іздеу. Сауатты құрылған тақырып оқу пәнін айқындайды; курсантың міндеті — аталған пәнге қатысты ақпарат табу және қойылған мәселені шешу. Бұл міндетті орындау әдебиет көздерін іздеуден басталады. Бұл кезеңде энциклопедиямен және энциклопедиялық сөздікпен жұмыс істеуді еске түсіру қажет (бап тақырыбының соңында келтірілген әдебиеттер тізіміне назар аудару қажет); кітапхананың жүйелі және алфавиттік (әліпбилік) каталогымен қалай жұмыс істеу керек; әдебиеттер тізімін қалай рәсімдеу керек (кітаптың шығыс мәліметтерін жазу және кітапханалық шифрді белгілеу).

Әдебиет көздерімен жұмыс.

Әдебиет көздерімен жұмысты мәтінді қарай отырып, оның құрылымдық бірліктерін белгілеп, танымдық оқудан бастау. Танымдық оқу барысында мұқият оқуды талап ететін беттер белгіленіп, толықтырылады. Танымдық оқудың нәтижелеріне байланысты әдебиет көздерімен әрі қарай жұмыс жасау тәсілі таңдап алынады. Егер қойылған міндетті шешу үшін мәтіннің кейбір үзінділерін оқу талап етілсе, онда таңдап, іріктеп оқу тәсілі қолданылады. Егер кітапта толық мазмұны болмаса, онда пәндік және атаулық нұсқаулықтарға назар аударған жөн. Таңдап алынған үзінді немесе барлық мәтін (егер ол тақырыппен мәндес болса) ойланып, қайта асықпай оқуды талап етеді. Бұндай

оқу мыналарды айқындп көрсетеді: 1) мәтіндегі негізділік; 2) негізгі дәлелдемелер; 3) қорытынды. Осы дәлелдемелерден тезис шыға ма, әлде жоқ па дегенге басты назар аудару қажет. Автордың қандай дәйектемесі гипотикалық және мәселелі сипатта екенін сарапқа салып, жасырын мәселені табу. Осы тұрғыда мәтінмен жұмыс істеу тез орындалмайтыны белгілі.

Ең оңтайлы тәсіл мәтіндегі негізгі ойды айқындауды үйрену, дәйектеменің мәселелі сипаттамасын табу, автордың ұстанымына баға беру-бұл салыстырмалы оқу, осының барысында тыңдаушы бір және сол мәселе бойынша әртүрлі пікірлермен танысады, тараптардың дәлелдемесін және салмақтылығын салыстырады, одан әрі сол және басқа да ұстанымның сенімділігі жайлы қорытынды жасайды. Рефератты жазу үшін конспект құру.

Жұмыстың дайындық кезеңі негізгі тезистер мен дәлелдемелерді белгілеп, жазатын конспект құрумен аяқталады. Конспект бір парақтың бетінде, жоларалық түзетулер мен түсініктерге жеткілікті жол қалдыратынын ұмытпау қажет (бұл ережелер баспаға қолайлы болу үшін сақталады). Егер конспектіде үзінділер келтірілсе, онда әдебиет көздері міндетті түрде көрсетілуі қажет (автор, атауы, шығыс мәліметтер, бет нөмері). Алдын-ала кезеңнің аяқталуы бойынша рефераттың мәтінін құруға көшуге болады.

Мәтін құру.

Мәтінге қойылатын жалпы талаптар.

Рефераттың мәтіні белгілі талаптарға бағынуы қажет: ол тақырыпты ашып, тұтастықта және байланыстықта болуы қажет. Тақырыпты ашу реферат мәтініндегі тақырып материалына қатыстыны баяндап және тақырып мәселесін шешу жолдарын ұсынады; мәтіннің байланыстылығы жекелеген компоненттердің мағыналық ара қатынасын ұйғарады, ал тұтастық – мәтіннің мағыналық тұрғыда аяқталғанын білдіреді. Байланыс тұрғысынан алып қарағанда, барлық мәтін мәтіндерге бөлінеді – белгілеу, айқындау және мәтін – пікір айту. Мәтін-айқындау пәнмен танысу нәтижелерін және тұрақты, орнықты, анық пікірлерді жазады. Пікір айту-мәтінінде бір ой басқа ойдан шығыды, күдік алған ойларға баға беріліп, әртүрлі болжамдар ұсынылады.

Реферат жоспары.

Мәтіндегі материалды баяндау мәтін бөлімдерінің орналасу тәртібін бақылауға мүмкіндік беретін ой кестесіне, яғни белгілі жоспарға бағынуы қажет. Ғылыми мәтіннің жан-жақты жоспары тақырып тұжырымдамасынан басқа, кіріспе материалы, негізгі мәтін және қорытындысын баяндауды ұйғарады. Рефераттан бастап, докторлық диссертацияға дейінгі барлық ғылыми жұмыстар осы жоспар бойынша құрылады, сондықтан басынан бастап аталған кестені ұстану маңызды.

Кіріспе бөліміне қойылатын талаптар. Кіріспе - мәтіннің алғашқы бөлімі. Оның мақсаты оқырманды одан әрі баяндауға бағыттайды. Кіріспеде зерттеу өзектілігі дәлелденеді, яғни аталған зерттеу жұмысының теориялық және тәжірибелік маңыздылығы анықталады. Одан әрі негізін салушылар дәлелденген ережелерді тізбелеу айқындалады. Кіріспеде әдебиет көздеріне немесе тәжірибелік мәліметтерге шолу жасау, алғашқы түсініктер мен терминдерді анықтау, зерттеу тәсілдеру туралы мәліметтер болады. Сонымен қатар кіріспеде міндетті түрде рефераттың міндеті мен мақсаты

тұжырымдалады. Кіріспенің көлемі – рефераттың жалпы көлемінің орташа 10% пайызын құрайды.

Рефераттың негізгі бөлімі.

Рефераттың негізгі бөлімі тақырыптың мазмұнын ашады. Ол көлемі жағынан аса маңызды және жауапты. Онда рефераттың негізгі тезистері дәлелденеді, талқыланатын мәселенің тиісті мәнінің гипотезасы ұйғарылады. Негізгі бөлім монолог түрінде болмағаны жөн.

Өзіндік ұстанымды дәлелдей отырып, зерттеушілердің әртүрлі ұстанымдарын сараптап, бағалап, біреуімен келісіп, біреуімен келіспей, ал біреуінің жалғандығын әшкерелеу қажет. Диалогты бекіту басқа біреудің құрастырған еңбегінің кірме материалына сыни тұрғыда қарамауға мүмкіндік береді. Негізгі бөлімнің материалын баяндау мәтінді тарауларға, параграфтарға, бөлімдерге бөлуде көрініс тапқан, өзіндік жоспарға бағынады. Негізгі бөлімнің жоспары материалдарды топтастырудың әртүрлі тәсілдерін қолдана отырып, құрастырылуы мүмкін: жіктеу (эмпирикалық зерттеу), типологиялық (теориялық зерттеу), кезеңдік (тарихи зерттеу).

Қорытынды.

Қорытынды — ғылыми мәтіннің соңғы бөлімі. Онда зерттеудің негізгі сұрағына жауап ұсынылатын, алынған нәтижелер қысқаша және ықшамдалған түрде баяндалады. Бұнда тақырыпты одан әрі келешекте дамыту белгіленеді. Көлемі жағынан кішігірім хабарламада екі-үш сөйлем, сөз орамы болсын, қорытынды бөлім болуы қажет. Яғни, атқарылған жұмыс туралы қорытынды шығарылады. Қолданылған әдебиеттер тізімі. Күрделілігі деңгейі бойынша кез-келген рефератта қолданылған әдебиеттер тізімі қоса беріледі. Тізімдегі кітап атаулары қолданылған кітаптардың шығыс мәліметтерін көрсете отырып, әліпби бойынша орналасады.

Рефератты рәсімдеуге қойылатын талаптар.

Реферат көлемі 10-18 беттен тұрады. Жұмыс стандартты форматта парақтың бір бетінде орындалады. Парақтың екі бетінде 35 мм. жол қалдырылады, сол және оң жағынан 15 мм., 12-14 шрифт, жоларалығы-1,5 ұсынылады. Рефераттың барлық беттері нөмерленуі қажет. Мәтіндегі әрбір сұрақ, әрбір мәселе жоспар-мазмұнның тиісті атауымен тақырып атауы болғаны жөн. (Қосымша 2).

Рефератты рәсімдеу және жазу барысында қателіктер жіберуге жол бермеу қажет, мысалы:

Таңдап алынған тақырыптың негізгі теориялық мәселелерін үстіртін баяндау, автор мәтінде қандай мәселе негізгі, қандай мәселе екінші кезекте екендігін түсінбеушілік, тарауда қарастырылған мәселелер рефератқа таңдап алынған тақырыптың негізгі аспектілерін ашпайды, ғаламтордан алынған реферат үлгілері, кітаптан, мақалалардан сөзбе-сөз жазып, көшіру.

3.12. Өзіндік бақылауға арналған тест тапсырмалары

Жабық үлгідегі (түрдегі) 30 тест тапсырмалары

ВАРИАНТ-1

1. ТЖ пайда болу ортасына сәйкес келесілерге бөлінеді:

1. табиғи
2. техногендік
3. жанжалды
4. зауыттық
5. кең ауқымды

2. ТЖ таралу масштабына сәйкес келесілерге бөлінеді:

1. аудандық, қалалық, облыстық, республикалық
2. объекттік, жергілікті, кең ауқымды,
3. зауыттық, өндірістік
4. қалалық, облыстық
5. ауылдық, қалалық, республикалық

3. ТЖ келесі белгілер бойынша жіктеледі:

1. пайда болу ортасына сәйкес ведомстволық қатыстылығы бойынша
2. аймақтық таралуы бойынша
3. таралуына сәйкес
4. саласы бойынша.
5. таралу саласы

4. Сел дегеніміз:

1. тау өзендерінің арнасында аяқ астынан пайда болған балшық немесе балшық-тас ағындары
2. жауыннан пайда болған балшық ағындары
3. өзенде су деңгейі көтерілгеннің нәтижесінде жергілікті жерді су алуы
4. жер үстіндегі қарды желдетіп әкетуі

5. жату табандылығының бұзылуына байланысты, тау беткейінің үстінен қар қыруарының жылдам түсуі

5. Су тасқыны дегеніміз:

1. су арнасының тоғандарды бұзып адамдарға шығын келтіруі
2. тау өзендерінің арнасында аяқ астынан пайда болған балшық немесе балшық-тас ағындары
3. өзенде, көлде немесе теңізде су деңгейі көтерілгеннің нәтижесінде жергілікті жерді су алуы
4. жер үстіндегі қарды желдетіп әкетуі
5. жату табандылығының бұзылуына байланысты, тау беткейінің үстінен қар қыруарының жылдам түсуі

6. Жер сілкінісі қандай құбылыс:

1. Геологиялық құбылыс
2. Метеорологиялық
3. Тектоникалық және теллурлық
4. Топологиялық

7. Қар көшкіні дегеніміз:

1. жерасты түрткілері мен жерүсті шайқалыстары
2. тау өзендерінің арнасында аяқ астынан пайда болған балшық немесе балшық-тас ағындары
3. өзенде су деңгейі көтерілгеннің нәтижесінде жергілікті жерді су алуы
4. жер үстіндегі қарды желдетіп әкетуі
5. бұл қар салмағының тау беткейі бойынша төмен қарай жылдам түсуі.

8. Қар борандары дегеніміз:

1. жерасты түрткілері мен жерүсті шайқалыстары

2. тау өзендерінің арнасында аяқ астынан пайда болған балшық немесе балшық-тас ағындары
3. өзенде су деңгейі көтерілгеннің нәтижесінде жергілікті жерді су алуы
4. жер үстіндегі қарды желдетіп әкетуі
5. жату табандылығының бұзылуына байланысты, тау беткейінің үстінен қар қыруарының жылдам түсуі

9. Дауыл дегеніміз:

1. 30 м/с жылдамдықпен соғатын жел.
2. жойқын күші бар және едәуір созылатын дауыл.
3. тау өзендерінің арнасында аяқ астынан пайда болған балшық немесе балшық-тас ағындары
4. өзенде су деңгейі көтерілгеннің нәтижесінде жергілікті жерді су алуы
5. жер үстіндегі қарды желдетіп әкетуі

10. ТЖ аймағы:

2. ТЖ қалыптасқан аумақ
3. табиғи және техногенді жағдайдағы белгілі бір аумақ
4. апатты зілзалаға ұшыраған белгілі бір аумақ
5. техногендік апат болған белгілі бір аумақ
6. біраз қирауларға ұшыраған белгілі бір аумақ

11. Мемлекеттік өртке қарсы қызмет органдары жүзеге асырады:

1. өрттердің алдын алуды және оларды сөндіруді,
2. авариялық-құтқару жұмыстарын
3. кезек күттірмейтін жұмыстарды жүргізуді,
4. өрт қауіпсіздігі саласындағы мемлекеттік бақылауды

5. өрттерге байланысты қылмыстар туралы істерді

12. Мемлекеттік өртке қарсы қызмет органдары:

1. уәкілетті органнан
2. өрт қауіпсіздігі саласындағы оның ведомствосынан
3. аумақтық бөлімшелерінен
4. мемлекеттік мекемелерден
5. уәкілетті орган ведомствосының білім беру ұйымдары

13. Қазақстан Республикасында өрт қауіпсіздігін қамтамасыз ету жүйесі – бұл:

1. өрт пен одан келтірілетін зиянды (нұқсанды) болғызбауға бағытталған, экономикалық,
2. әлеуметтік, ұйымдық, ғылыми-техникалық
3. құқықтық шаралардың жиынтығы,
4. өртке қарсы қызметтің күштері
5. техникалық құралдарының жиынтығы.

14. Мемлекеттік өртке қарсы қызмет:

1. өрттердің алдын алуды
2. өртті сөндіруді ұйымдастыруға,
3. авариялық-құтқару жұмыстарын, кезек күттірмейтін жұмыстарды жүргізуге,
4. өрт қауіпсіздігі саласында мемлекеттік бақылауды жүзеге асыруға
5. өрттерге байланысты қылмыстар туралы істер бойынша анықтау жүргізуге

15. Өрт дегеніміз:

1. адамдардың өмірі мен денсаулығына қатер төндіреді
2. зиян келтірет
3. жеке және заңды тұлғаларға қатер төндіреді

4. қоғам мен мемлекет мүдделеріне материалдық нұқсан келтіретін бақылаусыз жану;

5. бақылаудан тыс, апатты түрде дамиды жану үдерісі.

16. Интегралды көрсеткіш өмір тіршілік қауіпсіздігі бұл:

1. өмір ұзақтығы
2. экономикалық үдірісі
3. қауіпті және іші тар көріністер
4. Климаттық жағдай
5. Тамақтағы белоктытың төменгі көрсеткіші

17. Мемлекеттің негізгі қауіпсіздік объектілеріне жатады :

1. тұлға
2. қоғам
3. мемлекет
4. зауыт
5. өндірістік объектілері

18. Жер сілкінісі кезіндегі бөлме ішіндегі қауіпсіз орын:

1. балконда
2. терезе алдында
3. есік табалдырығында
4. кісі шомылатын астау
5. лифтінде

19. Бөгеннің бұзылуы ТЖ қай түріне жатады?

1. Техногендік сипаттағы ТЖ;
2. Гидротехникалық ТЖ;
3. Су шаруашылығындағы апат.
4. Табиғи сипаттағы ТЖ;
5. Жоғарыдағы көрсетілгендердің барлығы

20. Үйлер мен ғимараттардың кенеттен қирауы ТЖ қай түріне жатады?

1. Техногендік сипаттағы ТЖ;
2. Табиғи сипаттағы ТЖ;
3. Өндірістік ТЖ
4. Жанжалды сипаттағы ТЖ
5. Жоғарыдағы көрсетілгендердің барлығы

21. Боран мен дауыл қандай жылдамдықта зілзала ретінде саналады?

1. 25 м/сек асқан кезде
2. 20 м/сек асқан кезде
3. 30 м/сек асқан кезде
4. 15 м/сек асқан кезде
5. Дұрыс жауабы жоқ

22. Апаттар көлемі бойынша:

1. экономикалық геофизикалық
2. объектілік, аймақтық
3. орташа аумақтық
4. зауыттық өндірістік
5. кіші, орташа, үлкен болады.

23. Апаттар түрі бойынша нешеге бөлінеді:

1. екіге
2. үшке
3. төртке
4. беске
5. жоғарыда көрсетілгендердің барлығы

24. Ведомстволы қатыстығы бойынша төтенше жағдайлар мыналарға бөлінеді:

1. коммуналды-тұрмыстық қызмет көрсету саласында;
2. орман шаруашылығында;
3. көліктік байланыста (газөткізгіштер, мұнайөткізгіштер).
4. құрылыста; өндірісте;

25. Жер сілкінісі Қазақстанның қай аймақтарында едәуір қауіп тудырады.

1. Қазақстанның оңтүстік және оңтүстік-шығыс аймақтары
2. Қазақстанның оңтүстік аймақтары
3. Қазақстанның солтүстік және солтүстік -шығыс аймақтары
4. Қазақстанның орталық аймақтары
5. Қазақстанның орталық және батыс аймақтары.

26. Жер бетінің шайқалуы ол:

1. энергияның бір бөлігі сыртқа шығады

2. Жердің үстіңгі қабатындағы толқындар

3. сейсмикалық толқындардың нәтижесінде болады.

4. толқынның басталуы болған ошақтың негізгі нүктесі.

5. жоғарыда көрсетілгендердің барлығы

27. Жер сілкінісінің ошағы деп:

1. Сейсмикалық энергияны бөліп шығаратын жер аймағы

2. гипоцентрдің тікелей үстіндегі жер қабатының негізгі нүктесі.

3. жердің жоғарғы қабатындағы жарық- жарылыстармен қоса қабат

4. Сейсмикалық толқынның жалпы қуатының жер сілкінісінің магнитудасы

5. жоғарыда көрсетілгендердің барлығы

28. Қазақстан Республикасында табиғи өрттердің негізгі түрлерін ата:

1. Орманды дала егіс өрттері

2. Орманның жоғарғы жағындағы өрттер

3. Далалық өрттер ормандағы өрттер

4. ландшафты өрттер орманды дала және дала егісті

5. жоғарыда көрсетілгендердің барлығы

29. Жану қарқындылығы бойынша ормандағы өрттер қалай бөлінеді?

1. әлсіз, орташа және күшті

2. үлкен аумақты қамтитын кездейсоқ апатты жану сипаты бойынша

3. қалыпты жану

4. өрттің жану қарқыны

5. жоғарыда көрсетілгендердің барлығы

30. Медведев С.В., Шпонхойер және Крик В. бірігіп 12 балдық халықаралық өлшемді қай жылы жасап ұсынды?

1. 1965 жылы

2. 1964 жылы

3. 1966 жылы

4. 1968 жылы

5. 1967 жылы

Білім алушылардың білімді бағалау өлшемдері:

Білім алушылардың үлгерімін ағымдық бақылау- академиялық кезең шінде, кестеге сәйкес оқытушылардың аудиториялық және аудиториялардан тыс сабақтарда білім беру бағдарламасына сәйкес білім алушылардың білімін жүйелі тексеруі.

Межелік бақылау (МБ1, МБ2) - білім алушылардың білімін бір оқу пәнінің ірі бөлімін (модулін) аяқтағаннан кейін бақылау.

Курсанттарды пән бойынша қорытынды бақылауға жіберу үлгерімнің ағымдық бақылауының бағасынан (бұл ретте курсантта оқылған пәннің әрбір тақырыбы бойынша кемінде бір баға болуы тиіс) және аралық бақылаулардың бағасынан құралатын рұқсат рейтингісінің (РР) бағасы негізінде жүзеге асырылады.

$$(УАБ+МБ1+МБ2) : 3 = РР$$

Пән бойынша қорытынды баға (қорытынды баға) жіберу рейтингісінің бағасы (60%) және қорытынды бақылау (40%) (емтихан бағасы (Е)) кіреді.

$PP \times 60\% + E \times 40\% = \text{Қорытынды баға}$

Білімалушылардың білімін бағалау өлшемі.

"А", "А

-

("өте жақсы")

-

егер білімалушы барлық бағдарламалық материалды терең және мықты игерсе, оны толық, жеткілікті, сауатты және қисынды түрде баяндайды, тапсырманың түрін өзгерту кезінде жауап пен қиындатпайды, қойылған міндеттерді еркін орындайды, монографиялық материалдың білімін көрсетеді, қабылданған шешімдерді дұрыс негіздейді, практикалық жұмыстарды орындаудың жан-жақты дағдылары мен тәсілдерін біледі, материалды өз бетінше жалпылап, қателерге жол бермей баяндай алады.;

"В+", "В", "В -", "С+" ("жақсы") - егер білім алушы бағдарламалық материалды қатты білсе, оны сауатты және мәні бойынша баяндаса, сұраққа жауап беруде елеулі дәлсіздікті жібермесе, теориялық ережелерді дұрыс қолдана алады және практикалық тапсырмаларды орындау кезінде қажетті дағдыларды меңгерген;

"С", "С -", "D+", "D" ("қанағаттанарлық") - егер білім алушы негізгі материалды ғана меңгерсе, дұрыс емес тұжырымдауға жол берсе, бағдарламалық материалды мазмұндаудағы реттілікті бұзса және практикалық тапсырмаларды орындауда қиындықтарға тап болса;

"F" ("қанағаттанарлықсыз") - егер білім алушы бағдарламалық материалдың едәуір бөлігін білмесе.

Дәстүрлі шкалаға ауыстырылған білім алушылардың оқу жетістіктерін бағалау балдық-рейтингтік әріптік жүйесі

Әріптік жүйе бойынша бағалар	Балдардың сандық эквиваленті	Пайыздық құрамы	Дәстүрлі жүйе бойынша бағалар
А	4,0	95-100	Өте жақсы
А-	3,67	90-94	
В+	3,33	85-89	Жақсы
В	3,0	80-84	
В-	2,67	75-79	
С+	2,33	70-74	
С	2,0	65-69	Қанағаттанарлық
С-	1,67	60-64	

D+	1,33	55-59	Қанағаттанарлықсыз
D	1,0	50-54	
F	0	0-49	

3.13. Пән бойынша емтихан сұрақтары

1. Антропогенездің бастапқы кезеңдерінде (алғашқы қауымдық құрылыс адамы үшін) неше жасты құрады?
2. Адамға негізінен табиғи сипаттағы қауіптерді ата:
3. Қазіргі кезде дамыған елдердегі адамдардың орташа өмір сүру ұзақтығы шамамен:
4. Қазақстанда адамдардың өмір сүру ұзақтығы шамамен:
5. Қазіргі кезде адамдардың қайғылы жағдайлардан қаза болуы:
6. Қайғылы жағдайлардан еңбекке қабілетті, жас адамдар қаза болуда:
7. Қазақстан Республикасының «Азаматтық қорғау туралы» заңы қашан бекітілді.
8. Мемлекет қауіпсіздік саласындағы өз функцияларын қандай органдар арқылы жүзеге асырады?
9. Мемлекеттік негізгі қауіпсіздік объектілері :
10. Қазақстан Республикасы конституциясы қашан қабылданды?
11. «Төтенше жағдай туралы» Қазақстан Республикасының заңы қашан қабылданған?
12. Тіршілік әрекеті қауіпсіздігінің жиынтық көрсеткіші:
13. Мемлекеттік бағдарламаларды әзірлеп, оны кімге бекітуіне ұсынады;
14. Төтенше жағдайларды жою үшін қандай органдардаң резервтік қорынан қаржы бөледі?
15. Қазақстан Республикасы Үкіметінің құрамы:
16. Тіршілік әрекеті ол:
17. ҚР АҚ жалпы басқаруын іске асыратын келесі:
18. ҚР Премьер –Министрі келесіні іске асырады:
19. ҚР ІІМ Бәрімбек Бейсенов атындағы Қарағанды Академиясында азаматтық қорғаныстың бастығы келесі:
20. ҚР азаматтық қорғаныс жөніндегі заңнамалығы келесіге негізделеді:
21. ҚР АҚ тікелей басқаруы келесіге артылған:
22. Азаматтық қорғаудың мемлекеттік жүйесінің деңгейін ата:
23. Азаматтық қорғаудың республикалық деңгейде басшылықты:
24. Азаматтық қорғаудың аумақтық деңгейде басшылықты:
25. Азаматтық қорғаудың объектілік деңгейде басшылықты:
26. Азаматтық қорғаудың салалық кіші жүйелер деңгейде басшылықты:
27. АҚ қалыптастырудың негізгі түрлері

28. ҚР азамат қорғаныс күштері бөлінеді
29. ҚР АҚ қоғамдық тәртіпті қорғау қызметінің басқарушысы келесі:
30. ҚР жер сілкінісіне ұшырауға мүмкіндігі бар аймақтарында АҚ қалыптасулары келесі есеппен дайындалады:
31. ҚР су тасқындарына, өртке және басқа белгілі қауіптарға ұшырауға мүмкіндігі бар өндіріс облыстары мен аумақтары үшін АҚ қалыптасулары келесі есеппен дайындалады:
32. АҚ-ты даярлау және жүргізу шараларының ретін, көлемі мен мерзімін қандай орган анықтайды?
33. АҚ шараларын жүзеге асыру жауапкершілігі кімдерге жүктеледі?
34. Орталық және жергілікті атқарушы органдар, ұйымдар АҚ шараларының атқарылғандығы жөнінде жылына неше рет есеп береді?.
35. АҚ құрылымдарының негізгі түрлері:
36. Азаматтық қорғау күштері :
37. Қазақстан Республикасының АҚ мен ПМ-не негізгі міндеттерден өзге қандай ерекше міндеттерді де атқару жүктеледі?
38. Қазақстан Республикасы ПМ объектілерін азаматтық қорғаныс бойынша категориялау кімнің келісімімен жүргізіледі?
39. ІІБ қоғамдық тәртіпті сақтау басқармасының (бөлімінің) жұмысын кім қадағалайды;
40. Азаматтық қорғаныс іс-шараларын жүргізу мен ұйымдастырудағы жауапкершілік жүктеледі:
41. ҚР аумағында ТЖ енгізіледі:
42. ҚР-ның барлық аумағында ТЖ қанша уақытқа енгізіледі:
43. ҚР-ң белгілі аумағына ТЖ қанша уақытқа енгізіледі:
44. Жергілікті жердің комендатын кім тағайындайды:
45. Комендант сағаты бұл:
46. Төтенше бюджеттің қабылдануы қандай орындарға хабарланады:
47. ТЖ режимін қамтамасыз ету жөніндегі мемлекеттік комиссия мен жергілікті жердің комендатурасы туралы ережелерді кім бекітеді:
48. Азаматтық қорғау қызметі:
49. Азаматтық қорғау органдары:
50. ТЖ пайда болу ортасына сәйкес келесілерге бөлінеді:
51. ТЖ таралу масштабына сәйкес келесілерге бөлінеді:
52. ТЖ келесі белгілер бойынша жіктеледі:
53. Сел дегеніміз:
54. Су тасқыны дегеніміз:
55. Жер сілкінісі қандай құбылыс:
56. Қар көшкіні дегеніміз:
57. Қар борандары дегеніміз:
58. Дауыл дегеніміз:
59. ТЖ аймағы:
60. Мемлекеттік өртке қарсы қызмет органдары жүзеге асырады:
61. Мемлекеттік өртке қарсы қызмет органдары:
62. Қазақстан Республикасында өрт қауіпсіздігін қамтамасыз ету жүйесі – бұл:

63. Мемлекеттік өртке қарсы қызмет:
64. Өрт дегеніміз:
65. Интегралды көрсеткіш өмір тіршілік қауіпсіздігі бұл:
66. Мемлекеттің негізгі қауіпсіздік объектілеріне жатады :
67. Жер сілкінісі кезіндегі бөлме ішіндегі қауіпсіз орын:
68. Бөгеннің бұзылуы ТЖ қай түріне жатады?
69. Үйлер мен ғимараттардың кенеттен қирауы ТЖ қай түріне жатады?
70. Боран мен дауыл қандай жылдамдықта зілзала ретінде саналады?
71. Апаттар көлемі бойынша:
72. Апаттар түрі бойынша нешеге бөлінеді:
73. Ведомстволы қатыстығы бойынша төтенше жағдайлар мыналарға бөлінеді:
74. Жер сілкінісі Қазақстанның қай аймақтарында едәуір қауіп тудырады.
75. Жер бетінің шайқалуы ол:
76. Жер сілкінісінің ошағы деп:
77. Қазақстан Республикасында табиғи өрттердің негізгі түрлерін ата:
78. Жану қарқындылығы бойынша ормандағы өрттер қалай бөлінеді?
79. Медведев С.В., Шпонхойер және Крик В. бірігіп 12 балдық халықаралық өлшемді қай жылы жасап ұсынды?
80. Жану сипаты бойынша қандай өрттерге бөлінеді?
81. Ядролық қару, бұл:
82. Жарық жағы жер үстіне тимейтін ядролық жарылыс дегеніміз:
83. Жарық жағы жер үстіне тиетін ядролық жарылыс дегеніміз:
84. 30 км биіктігінде іске асырылған ядролық жарылыс дегеніміз:
85. Жарық жағы су үстіне тиетін ядролық жарылыс дегеніміз:
86. Қылқындыру әсері ететін заттарға жатады (химиялық қару).
87. Ұрыс толқыны адамға әсер етуінің салдарынан келесі дәрежелі зақымдар пайда болады:
88. Радиоактивті заттармен уланған аймақ, шартты түрде келесі зонаға бөлінеді:
89. Ядролық қаруға келесілер жатады:
90. Екінші дәрежелі сәулелену ауруынан оңалу келесі мерзімде болады:
91. Жарық импульсының көлеміне сәйкес күйіктер келесілерге бөлінеді:
92. Жаппай қырып-жою қаруларына жатады
93. Химиялық талқандалу ошағы дегеніміз:
94. Биологиялық қаруға келесілер жатады:
95. Химиялық қаруға келесілер жатады:
96. Ядролық талқандалудың ошағы деп:
97. Биологиялық талқандалудың ошағы деп:
98. Ядролық қарудың талқандататын себепкер шарттары келесі:
99. Қуаттылығы бойынша ядролық қару-жарақтар шартты түрде бөлінеді:
100. Ғимараттар мен жабдықтарға жарық сәулесінің әсерінен жаппай өрт пайда болуы мүмкін. Жаппай өрт дегеніміз не?
101. Үшінші дәрежелі сәулелену ауруынан оңалу келесі мерзімде болады:
102. Химиялық қару бұл:
103. Жарықты сәулелену – бұл:
104. Өткір радиация- бұл:

105. Радиоктивті заттар, адамға неше жолмен әсер етеді:
106. Өткір радиация – ядролық жарылыс кезінде неше секундқа созылады?
107. Күйю сатысының неше дәрежесі болады.
108. Сәуле дозасы деп;
109. Электрлік импульс- бұл жарылыс кезіндегі электрлік және магниттік өрістер қанша уақыт ішінде болады ?
110. Дезинфекция дегеніміз не?
111. Дератизация дегеніміз не?
112. Ауыл шаруашылық малдарының жұқпалы аурулармен ауруы қалай аталады?
113. Индеттер мен малдың жұқпалы аурулары ТЖ қай түріне жатады?
114. Теріні іріңдететін уландратын заттарға келесілер жатады:
115. Индет ауруларын таралуын алдын-алу мақсаты бар, арнайы ұйымдастырылатын дәрігерлік бақылау мен шектеу шаралардың жүйесі дегеніміз:
116. Зақымдау сипатына қарай улы заттар келесі топтарға бөленеді:
117. Қасиетіне сәйкес, химиялық қару келесілерге бөлінеді:
118. Химиялық оқ-дәрімектердің жарылу барысында, келесі бұлттар пайда болады:
119. Қатты әсер ететін улы заттардан дем алу органдарының қорғауын келесілер қамтамасыз етеді:
120. Табиғатта кездесетін қауіпті және зиянды факторларды ата:
121. Адамға әсер етудің дәрежесіне сәйкес, жалпыулық әсерлілерге, келесі ҚӘЕУЗ жатады:
122. Адамға әсер етудің дәрежесіне сәйкес, тұншықтыру мен нейротроптық әсері барларға, келесі ҚӘЕУЗ жатады:
123. Адамға әсер етудің дәрежесіне сәйкес, жүйке импульсының генерациясына, өткізу мен алып беру әсері барларға, келесі ҚӘЕУЗ жатады:
124. Жүйке-сал ауруын қоздырғыш әсерлі улы заттарға келесілер жатады:
125. Жалпы улылық әсерлі улы заттарға келесілер жатады:
126. Тұншықтыру әсерлі улы заттарға келесілер жатады:
127. Зарин, зоман, V типті заттар токсикалық әсерінің сипаттамасына сәйкес, қандай келесі топқа жатады:
128. Синильдік қышқыл, хлорциан әсерінің сипаттамасына сәйкес қандай келесі топқа жатады:
129. Фосген, токсикалық әсерінің сипаттамасына сәйкес қандай келесі топқа жатады:
130. ҚӘЕУЗ қандай түрде болады?
131. Өткір радиациядан уланудағы синдромына, адамға әсер ету дәрежесі неше топқа бөлінеді?
132. Хлорлы су деп;
133. Хлордың адам өмірі үшін неше мг/куб м және минут қауіпті;
134. Сынаптан уланудың клиникалық көрінісі неше сағаттан кейін білінеді?
135. Фосген ауадан неше есе ауыр?
136. Фосген жер бетінде қаншалықты уақыт сақталады?

137. Фосген сұйық кезінде судан неше есе ауыр?
138. Аммиакты су ертіндісі деп:
139. Аммиак ауа қысымында неше градуста қатады?
140. Аммиак қанша градуста сұйылады?
141. Хлор қанша атмосфералық қысым кезінде сұйыққа айналады?
142. Хлор ауадан шамамен неше есе аур?
143. Адамға фосген буларымен зақымданғандағы айқын көрінісі;
144. Күкіртті ангидрит бір су көлемінде қанша көлемді күкіртті ангидритті құрайды;
145. Күкіртті ангидрит қандай затпен әрекеттескенде күкіртті қышқыл түзіледі;
146. Күкіртті ангидриті неше ___ мг/куб м –ден артық шоғырланғанда өсімдіктерге зиянды әсер етеді;
147. ҚӘЕУЗ – тан уланған жағдайда жасанды тыныс алдыруға болмайды;
148. Сәуленің мөлшері немен анықталады?
149. Радиоактивті сәулеленулерді анықтау мен өлшеу үшін келесі әдістер пайдалынады:
150. Дозиметриялық аспап арнауына сәйкес келесі негізгі екі топқа бөлінеді:
151. Химиялық барлау аспаптарына келесілерді жатқызамыз:
152. Радиоактивті сәулелер деп:
153. Адамдардың және жануарлардың радиоактивті сәулеленуден қандай жолмен зақымданады?
154. Радиоактивті сәулелену типіне негізгі неше түрі болады?
155. Альфа бөлшектері дегеніміз бұл:
156. Альфа ионының үлесі – ауадағы қаншаға жуық жұп ионын құрайды?
157. Альфа жолының ұзындығы ауада, сұйық және қатты аумақта неше см-ге сақталады?
158. Бета бөлшектер – бұл:
159. Бета ионизация үлесі орта есеппен алғанда қанша жұп ионды құрайды?
160. Ауадағы жоғарғы энергияның бета қозғалысы неше метрге жетеді?
161. Нейтрондық сәулелену олардың таралу жылдамдығы неше км/сағ?
162. Радиация деңгейін өлшеу неше метр биіктікте жүргізіледі?
163. ДП —5В ұзақ жұмыс кезінде әрбір неше минуттан кейін прибор жұмысының режимін тексеру қажет.
164. Зақымданған объектіде бета-сәулеленуін анықтау үшін зонд экранын қандай жағдайына қою қажет?
165. Радиациялық ахуал деп:
166. Адамдар сыйымдылығы санына сәйкес баспаналар келесі түрлерге бөлінеді:
167. Халықты қорғау құралдарының жай түрлеріне келесілерді жатқызамыз:
168. Әрекеттік қағидасына сәйкес тұмылдырықтар келесілерге бөлінеді:
169. Жағдайға байланысты, тұмылдырықты келесі жаймен тасылады:
170. Дем алу органдарын қорғау құралдарының жай түрлеріне келесілер жатады:
171. Теріні қорғайтын оқшаулау құралдарына келесілерді жатқызамыз:

172. Теріні қорғайтын химиялық қорғаныс құралдарына келесілерді жатқызамыз:
173. Қорғау қолғабы екі түрлі болады, олар келесілер:
174. Арнайы қорғау киіміне келесілер жатады:
175. “Әуе дабылы” белгілі бойынша қандай күйде;
176. “Радиация қаупі”, “Химиялық дабыл”, “Газ!” бұйрығымен қандай күйде;
177. Шлем-маска (маска) жарамсыз, болымсыз жыртылған болса:
178. АКУЗ мол шоғырлануында, сондай-ақ оттегі жеткіліксіз болған жағдайда қандай газтұмылдырықтарды пайдалануға болады.
179. ИП-46 және ИП-5 газтұмылдырықтарының көмегімен су астында неше метр тереңдікте жұмыс істеуге мүмкіндік береді
180. Регенеративті патрондағы оттегі қоры оқшаулаушы газтұмылдырықта ауыр дене жүктемелерінде қанша уақыт жұмыс жасауға мүмкіндік береді:
181. Регенеративті патрондағы оттегі қоры оқшаулаушы газтұмылдырықта орташада жүктемелерінде қанша уақыт жұмыс жасауға мүмкіндік береді:
182. Регенеративті патрондағы оттегі қоры оқшаулаушы газтұмылдырықта жеңіл немесе тыныштық күйінде қанша уақыт жұмыс жасауға мүмкіндік береді:
183. Қорғаныш комбинезон (костюм) маскасы басқа заттарымен қоса алғанда неше килограмды құрайды:
184. Жеңіл қорғаныш костюм массасы шамамен қанша:
185. Р-2 респираторында неше дем алу және дем шығару клапандары бар:
186. Жалпы әскери қорғау жинағына келесі жатады:
187. Жеңіл қорғау киімі келесіге жатады:
188. Сүзгіш тұмылдырығы келесіге жатады:
189. Сүйек туралы ілім қалай аталады?
190. Буындардың құрылысын зерттейтін ілім қалай аталады ?
191. Сүйек майы нешеге бөлінеді және түсі қандай?
192. Денедегі сүйектердің жалпы саны қанша?
193. Қаңқаның адам денесі үшін қандай қызмет атқарады?
194. Адам қаңқасы негізгі неше бөліктен тұрады?
195. Қолдың қаңқасы неше бөліктен тұрады.
196. Денедегі қажетті заттардың қан арқылы тасымалдануы қалай аталады.
197. Балаларда ең көп кездесетін зақымдануды ата:
198. Жарақаттану деп:
199. Жара инфекциясы деп:
200. Асептика деген ол: —
201. Ауа жоқ кезде дамитын микробтардың жарада көбеюі қалай аталады:
202. Иықтағы күре тамырлардың қанын тоқтату үшін
203. Аяқтағы жараның аққан қанын тоқтату үшін
204. Аяқ қолдан сорғалап аққан қанды тоқтатудың тәсілі
205. Химиялық антисептика:
206. Механикалық антисептика:
207. Әрекеттік антисептика: (Физическая антисептика)
208. Биологиялық антисептика:

209. Қозғалтпаудың (иммобилизацияның) негізгі тәртібі:
210. Сынулардың түрлері:
211. Терінің шоғырланған сілтімен (концентрированная щелочь) күйю барысында талқандалуы келесімен өңделеді:
212. Қабырғалар мен бұғана сынуда зақымданғандарды тасымалдау әдісі келесідей:
213. Химиялық құралдарды пайдалана отырып жарақаттың ішіндегі микробтарды жою:
214. Ашық жараларды (антисептика түрлері) заласыздандыратын заттар:
215. Зақымдардың алғашқы және кейінгі хирургиялық өңдеуі бұл:
216. Биологиялық құралдарды пайдалана отырып зақымдағы микробтарды жою, бұл:
217. Пайда болу амалына сәйкес зақымдар келесі түрлі болады:
218. Шеттері түзу, терең емес, қатты немесе бір қалыпты қан ағыспен сипатталатын зақымдар:
219. Шеттері түзу, терең, қатты немесе бір қалыпты қан ағыспен сипатталатын зақымдар:
220. Шеттері тар, терең, қатты немесе бір қалыпты қан ағыспен сипатталатын зақымдар:
221. Шеттері түзу емес, қан аз ағумен сипатталатын зақымдар:
222. Шеттері түзу емес, қан аз ағумен және аурумен сипатталатын зақымдар:
223. Жарақаттар келесі түрлі болады:
224. Зақымдар келесі түрлі болады:
225. Доғал немесе өткір заттан және инструменттен болған жарақаттар келесідей аталады:
226. Суық пен жылулық әрекеттерінен пайда болған жарақаттар келесідей аталады:
227. Сілтілер мен қышқылдардың әсерінен пайда болған жарақаттар келесідей аталады:
228. Бактериялар және олардың улы шығындарынан пайда болған жарақаттар келесідей аталады:
229. Буынның шығу белгілеріне:
230. Терінің қызаруы, ісуі, ауруы, қабынулық құбылыстары сияқты сипаттамалар қандай зақымға сәйкес:
231. Терінің қарқынды түрде қызаруы, ішінде мөлдір немесе бұлдыр сұйығы бар (қан плазмасы) ісуі қандай зақымға сәйкес:
232. Терінің барлық қабаттарын ала отырып терең кездемелердің өлуі, астында зақымданған немесе өлген кездемелер орналасқан тығыз жара (плотный струп) сияқты сипаттамалар қандай зақымға сәйкес:
233. Терінің, бұлшық еттердің, сүйектердің талқандалуы (обугливание) сияқты сипаттамалар қандай зақымға сәйкес:
234. Алкогольды уланулар келесімен сипатталады:
235. Қоршаған ахуалды есеп ету қабылетін сақтау, беттің қызаруы, тамырдың соғуының (пульстың) жиіленуі, жорығының орнықсыздығы сияқты сипаттамалар, мас болудың келесі дәрежесіне сәйкес:

236. Қозғалыс үйлесімдігінің бұзылуы, күлкілі сауықтан езулік халға дейін көңілдің анық тербелісі сияқты сипаттамалар мас болудың келесі дәрежесіне сәйкес:
237. Қалыпты қозғалу қабылетінің жоғалуы, жиіленген құсу, ауыр наркозды ұйқы, байқаусыздан зәрмен қийдың шығып кетуі сияқты сипаттамалар мас болудың келесі дәрежесіне сәйкес:
238. Жүйке жүйесі мен психикалық әс-әрекеттің, тиянақты қорқу сезімі мен қауіп-қатердің себебінен болған қозуы келесідей аталады:
239. Үсудің келесі ауырлық дәрежелері бар:
240. Күйіктердің келесі ауырлық дәрежелерін анықтайды:
241. Күйіктің 3-4 дәрежелі зақымғандарға:
242. 1 дәрежелі күйіктің белгілері келесі:
243. 2 дәрежелі күйіктің белгілері келесі:
244. 3 дәрежелі күйіктің белгілері келесі:
245. 4 дәрежелі күйіктің белгілері келесі:
246. Сілтінің әсерінен тері үстінде келесілер пайда болады:
247. Қышқылдардың әсерінен тері үстінде келесілер пайда болады:
248. Терінің қышқылмен талқандалуы барысында, күйікті келесімен өңдеу қажет:
249. Арнайы ұйымдастырылған медициналық қадағалау және шектеу шаралар жүйесінің негізгі мақсаты эпидемиялық аурулардың таралмауын ескертуі қалай аталады?
250. Ағзадағы қанның көлемі:
251. Лейкоциттер:
252. Қысқы уақытта артериялық тамырдан қан кетуді тоқтату үшін жгутті байлайды:
253. Жазғы уақытта артериялық тамырдан қан кетуді тоқтату үшін жгутті байлайды:
254. Өкпеге жасанды желдету кезінде неше рет ауа үрлеу қажет:
255. Жасанды тыныс алдыру және жүрекке массаж:
256. Жүрек-өкпелік жансақтаудың сәтті өту белгілері:
257. Грек сөзінен аударған, «эстезия сөзі» қандай мағананы түсіндіреді:
258. Денеден қанша литрдей қан кетсе өмірге қауіп төнеді:
259. Күре тамыр деп (қызметі) :
260. Паренхимотоздық қан ағысы ол:
261. Терминалды ахуалда неше кезең анықталады?
262. Аурудың санасы бар, бірақ шатысып қалған. Артериялық қысымы нөлге дейін түсіп, тамыр соққысы (пульс) жиіленіп көрінбейтін халға дейін жетеді, дем алу дәрежесі шала-шарпы, қиындалған, тері үсті бозғылт. Осы белгілер келесі халға тән:
263. Артериялық қысымы мен тамыр соққысы (пульс) анықталмайды, көз рефлекстері өшеді, дем алу үрдісі ауаны жұтуға айналады. Бұл белгілер келесі халға тән:
264. Дем алу мен жүрек әс-әрекеті жоқ, көз қарашығы үлкейген, тері үсті салқын, рефлекстер жоқ. Осы белгілер келесі халға тән:

265. Зақымданған адам сыртқы қоздырғыштардың әсерін сезбеу, келесідей аталады:
266. Қан ағудың басталған уақытының айырмашылығы:
267. Зақымданған адам сыртқы қоздырғыштардың әсерін сезе отырып, сөздерді нақты білдіре отырып, сұрақтарға дұрыс жауап беру, бұл келесідей аталады:
268. Есінен танған адамның міндетті түрде келесіні анықтау керек:
269. Дем алу қызметін анықтау үшін келесіні пайдалану қажет:
270. Жылдамдылығына сәйкес реанимациялық шаралар келесі топқа бөлінеді:
271. Батқан адамды судан алып шыққаннан кейін келесі іс-әрекет:
272. Есеңгіреудің (шоктың) клиникалық ауырлығына сәйкес келесі дәрежелер анықталады:
273. Есеңгіреуді емдеудегі бастапқы міндет:
274. Күн ұрысындағы алғашқы көмек:
275. Жүректің тура мес уқалауы бітеді, егер де:
276. Қан ағу келесілерге бөлінеді:
277. Артериалық қан ағуы – зақымданған артериадан қан ағу, келесімен сипатталады:
278. Қызылтамырлық(венозное) қан ағу сипатталады:
279. Қылтамырлық (капиллярное) қан ағу- зақымданған қылтамырдың қан ағуы сипаттамасы:
280. Артериалық қан ағуының тоқтатылуы:
281. Зардап шеккеннің мұрны жарақаттанған болса қандай әдіс қолданылады
282. Жағымсыз ауыруды жою үшін неше тәсіл қолданылады:
283. Буынның шығуы неше түрі болып бөлінеді:
284. Сау адамдардың жүрегі соғады(пульс жиелігі):
285. Кіші баспана сыйымдылығының көлемі қанша адамға арналған?
286. Орта баспана сыйымдылығының көлемі қанша адамға арналған?
287. Үлкен баспана сыйымдылығының көлемі қанша адамға арналған?
288. Адам организмі қанша пайыз сұйықтан тұрады?
289. Адам организмде қанша пайыз суды жоғалту өлімге әкеледі?
290. Күн сайын адам организмі қанша литр су жоғалтады?
291. Туберкулездің қоздырғышы қай жылы ашылған?
292. Белсенді туберкулезбен ауыратын 1 ауру 1 жыл ішінде шамамен неше адамға жұқтырады?
293. Қазіргі таңдағы туберкулезді анықтаудың тиімді әдістері:
294. Бруцеллезге диагностикалық тексеруді жылына неше рет жүргізу керек?
295. Грипп қандай типтерге бөлінеді ?
296. Егер адам тамақтан уланған болса, оған сүт беруге бола ма?
297. Шаянның шағуынан кейін улану неше тәулікке созылады?
298. Қарақұрттың шағуы неше тәулікке созылады?
299. 2008-2016 жылдарға арналған «Салауатты өмір салты» бағдарламасы қашан бекітілді?

300. Қазақстан Республикасының Қоғамдық тәртіпті қамтамасыз етуге азаматтардың қатысуы туралы Заңы

2.14 Құрастырған:

Әскери және арнайы-тактикалық даярлық

Кафедрасының оқытушысы

полици капттаны

О.С. Нышанбаев